

TIDSADVERBIAL I FINSKSPRÅKIGA GYMNASISTERS INLÄRARSVENSKA

Kirsi Toivonen

Pro gradu-avhandling i svenska språket
Institutionen för språk
Jyväskylä universitet
Våren 2003

ABSTRAKT

JYVÄSKYLÄ UNIVERSITET

Humanistiska fakulteten	Svenska språket, Institutionen för språk
Författare Kirsi Toivonen	
Titel Tidsadverbial i finskspråkiga gymnasisters inläraarsvenska	
Ämne svenska språket	Typ av avhandling pro gradu
Årtal 2003	Sidoantal 80
<p>Referat</p> <p>Syftet med föreliggande studie var att redogöra för bruket av både icke-prepositionella och prepositionella tidsadverbial i finskspråkiga gymnasisters inläraarsvenska. Avsikten var å ena sidan att ta reda på vilka slags tidsadverbial som används i inläraarsvenskan, å andra sidan att observera hurdana fel som förekommer i användning av tidsadverbial. Behärskning av tidsadverbial och dess korrelation med betyg studerades också. Beträffande fel studerades också interferensens roll, närmare bestämt finskans och engelskans påverkan. Vad beträffar fel i och behärskning av tidsadverbial var det först och främst de prepositionella tidsadverbialen som togs hänsyn till. Studien var för det mesta kvantitativ, i någon mån också kvalitativ.</p> <p>Materialet för studien bestod av 270 uppsatser skrivna av finskspråkiga gymnasister i årskurs 1, 2 och 3. Studien var longitudinell, dvs. det rörde sig om samma inläraare i alla årskurser. Detta möjliggjorde i någon mån också studiet av hur användning och behärskning av tidsadverbial utvecklas under gymnasietiden.</p> <p>Studien visade att icke-prepositionella tidsadverbial är betydligt vanligare än prepositionella i finskspråkiga gymnasisters inläraarsvenska i alla årskurser. Det kom fram att prepositionella tidsadverbial används mest i årskurs 1 och minst i årskurs 3. Prepositionella tidsadverbial visade sig vara svåra i alla stadier. Felen delades in i inkorrekt bruk, utelämnande och överflödigt bruk av temporal prepositioner. Inkorrekt bruk visade sig vara betydligt vanligare än utelämnande och överflödigt bruk. Utelämnade prepositioner var för sin del vanligare än överflödiga. Både utelämnande och överflödigt bruk av temporal prepositioner visade sig minska under gymnasietiden. I alla årskurser förekom fel som grundar sig på finskan, engelskan eller båda. Interferens från engelskan visade sig vara vanligare än den från finskan. Det kom fram att både finskans och engelskans påverkan minskar under gymnasietiden. Studien visade att det finns en korrelation mellan betyg och behärskning av prepositionella tidsadverbial. I uppsatser med det högsta betyget behärskades tidsadverbial bäst, i de med det lägsta betyget däremot sämst.</p>	
Uppslagsord tidsadverbial, temporal preposition, inläraarsvenska, interferens	
Bibliotek/Förvaringsplats Institutionen för språk, svenska språket	
Övriga uppgifter	

INNEHÅLL

1 SYFTE, MATERIAL OCH METOD	4
2 ANDRASPRÅKSINLÄRNING OCH INLÄRARSPRÅK	10
2.1 Begrepp i andraspråksinläring	10
2.2 Generella drag i inläraarspråk	11
2.3 Analys av inläraarspråk	13
3 TIDSADVERBIAL	18
3.1 Centrala begrepp	18
3.2 Klassificering av tidsadverbial	19
3.2.1 Olika klassifikationer	19
3.2.2 Anderssons semantiska kategorier	21
3.2.3 Sammanfattning av klassificering	29
4 TIDIGARE STUDIER AV TIDSADVERBIAL I INLÄRARSVENSKAN	31
4.1 Problem med finskans kasus och svenskans prepositioner	31
4.2 Typiska drag och fel i inläraarsvenskan	34
5 ANALYS AV MATERIALET	37
5.1 Allmänt	37
5.2 Prepositionella tidsadverbial i materialet	41
5.2.1 Funktion-form-analys	41
5.2.2 Form-funktion-analys	44
5.3 Fel i bruket av prepositionella tidsadverbial	47
5.3.1 Inkorrekt bruk av temporala prepositioner	47
5.3.2 Utelämnande och överflödigt bruk av temporala prepositioner	54
5.3.3 Interferens	60
5.4 Behärskning av prepositionella tidsadverbial	62
5.4.1 Icke-obligatoriska kontexter	62
5.4.2 Obligatoriska kontexter	64
6 SAMMANFATTNING	67
LITTERATUR	71
BILAGOR	73

1 SYFTE, MATERIAL OCH METOD

Syftet med föreliggande studie är att redogöra för bruket av tidsadverbial i finskspråkiga gymnasisters inläraarsvenska. Studien är för det mesta kvantitativ, i någon mån också kvalitativ. Det rör sig om en longitudinell studie, dvs. jag studerar hur samma inlärare använder tidsadverbial under gymnasietiden. Jag behandlar både icke-prepositionella (t.ex. *ofta, sällan*) och prepositionella (t.ex. *i söndags, på vintern*) tidsadverbial. Huvudvikten ligger emellertid på de sistnämnda. Det är ett allmänt känt faktum hos lärare att de prepositionella tidsadverbialen utgör en viktig felkälla för finska inlärare som också själva anser att prepositioner är svåra att lära in. Många inlärare anser att prepositioner utgör den största svårigheten i svenskan eftersom det inte finns några allmänna regler för deras användning. Svenskans prepositioner är svåra också därför att de inte har några direkta motsvarigheter i det finska kasussystemet. Det finns emellertid inte särskilt många studier av inläring eller användning av prepositioner och prepositionella uttryck. De flesta forskare som har intresserat sig för prepositioner har endast fokuserat på de semantiska egenskaper som vissa prepositioner uppvisar.

Med tanke på språkundervisningen skulle det vara nyttigt att få veta vilka slags fel som förekommer i inläraarspråket och vad dessa fel kan bero på. Beträffande fel betraktas endast de prepositionella tidsadverbialen. Detta beror på att det i materialet inte förekommer några egentliga eller väsentliga fel i bruket av icke-prepositionella tidsadverbial. När det gäller fel intresserar jag mig också för transfers roll, närmare bestämt finskans och engelskans påverkan. Förutom fel intresserar jag mig också för vilka slags tidsadverbial som överhuvudtaget används i inläraarspråket och i vilken mån. Beträffande de prepositionella tidsadverbialen studeras å ena sidan vilka former, dvs. prepositioner, som används för att ange en viss funktion (funktion-form-analys) och å andra sidan i vilka funktioner vissa former förekommer (form-funktion-analys). Det longitudinella materialet möjliggör också studiet av användningen och behärsknigen av tidsadverbial under gymnasietiden. Därtill är jag intresserad av om det finns en korrelation mellan betyg och behärskning. Eventuella skillnader mellan flickor och pojkar kommer inte att tas hänsyn till eftersom jag anser dem inte vara så väsentliga inom ramen för denna studie. Inläring på individuell nivå kommer inte heller att betraktas eftersom samplets storlek inte möjliggör det.

Materialet för studien består av 270 uppsatser skrivna av 90 finskspråkiga gymnasister i den finska skolan i början av 1990-talet. Gymnasisterna har läst svenska som B-språk i skolan. Var och en av gymnasisterna har skrivit tre uppsatser. Uppsatserna är skrivna i årskurs 1, årskurs 2 och årskurs 3 och det är fråga om gymnasisternas första, fjärde och åttonde uppsats. Den första uppsatsen har skrivits under kurs 1 och den fjärde under kurs 4 i gymnasiet. Den åttonde uppsatsen är abiturientuppsatsen som således har skrivits i samband med studentexamen. Även den första och den fjärde uppsatsen har skrivits i provsituation. De 90 gymnasisterna, varav 62 är flickor och 28 pojkar, är antingen från Jyväskylä eller från Nurmo. Eftersom uppsatserna härstammar endast från två olika skolor kan det hända att samplet inte är tillräckligt representativt för att resultaten och generaliseringarna skall kunna gälla hela populationen. Materialet är emellertid longitudinellt vilket medför att resultaten möjligen kan generaliseras till hela populationen med större säkerhet.

Uppsatserna från årskurs 1 kommer att betecknas som Gym1, uppsatserna från årskurs 2 som Gym4 och abiturientuppsatserna som Gym8. För att försäkra försökspersonernas anonymitet är exemplen, som representerar både korrekt och inkorrekt bruk av tidsadverbial, försedda bara med beteckningen Gym1, Gym4 eller Gym8, skolans bokstav (L för Jyväskylä och N för Nurmo) och individens nummer i korpusen. T.ex. beteckningen (Gym4 N08) innebär således att det är fråga om en uppsats i Gym4 som är skriven av försöksperson nummer 8 från Nurmo. I exemplen används asterisk (*) för att markera att ett ord eller en sats är ogrammatiskt. Exemplet har ofta förkortats (markering ...). I fall något har utelämnats mitt i satsen används hakparentes ([...]). Hakparentes används i exemplen också för att ange den korrekta målspråkliga strukturen, t.ex. *Jag tycker om att cykla *i [på] sommaren.*

På grund av den kvantitativa karaktären är föreliggande studie försedd med många tabeller. I tabellerna anges både absoluta och relativa frekvenser. Med absoluta frekvenser avses antalet förekomster, med relativa deras procentuella andel. Relativa frekvenser är de som möjliggör en jämförelse mellan olika förekomster och mellan de enskilda årskurserna.

I årskurs 1 har gymnasisterna skrivit om sju ämnen som för det mesta handlar om gymnasisterna själva, t.ex. om hurdana de är eller vilka hobbyer de har (se tabell 1).

Tabell 1 Ämnena för 1. uppsats

Ämne	f	%
Sådan är jag	24	26,7
Min hobby	22	24,4
Min resa till...	15	16,7
Min skola	10	11,1
Ett tal om det finska gymnasiesystemet	9	10,0
Min fritid	8	8,9
Hur det är hemma hos mig	2	2,2
totalt	90	100,0

I årskurs 2 har gymnasisterna skrivit om 10 ämnen. De flesta har skrivit om cyklar eller bilar (se tabell 2).

Tabell 2 Ämnena för 4. uppsats

Ämne	f	%
Cykeln är 'inne'	56	62,2
Min egen... (bil)	9	10,0
En lördagsmorgon hemma	6	6,7
Barnen och television	6	6,7
Naturvård - är det fråga om pengar?	4	4,4
Förr och nu	3	3,3
Lev och låt andra leva	2	2,2
Drivhuseffekten	2	2,2
Bilen - en farlig leksak	1	1,1
En interrailresa till...	1	1,1
totalt	90	100,0

I studentexamen har abiturienterna haft fyra ämnen att välja emellan (se tabell 3).

Tabell 3 Ämnena för 8. uppsats

Ämne	f	%
Vet mamma alltid bäst?	43	47,8
Människor med färg på	27	30,0
Den stora chansen	12	13,3
Snål spar och fan tar	8	8,9
totalt	90	100,0

Ett allmänt antagande är att ju oftare en inlärare hör en viss struktur, desto snabbare lär han eller hon sig att använda den. På basis av detta är det skäl att tro att det i uppsatserna förekommer strukturer som har den högsta frekvensen i inflödet i språkundervisningen. Det är också möjligt att gymnasisterna har använt strukturer som har funnits i instruktionerna för varje ämne. Det är också värt att komma ihåg att själva ämnet troligen har påverkat hurdana strukturer och fraser som gymnasisterna har använt.

När det gäller felbedömningar har jag dels gjort dem själv och dels litat på svenskspråkiga kontrolläsare. Kontrolläsarna har inte alltid varit ense om acceptabiliteten och därför har jag litat på det som två av tre kontrolläsare har ansett vara korrekt. Jag har delat in felen i tre klasser: inkorrekt bruk, överflödigt bruk och utelämnande av en temporal preposition. Med inkorrekt bruk avses fall där inläraren har använt en felaktig preposition i stället för den korrekta, t.ex. **i [på] sommaren*. Överflödigt bruk innebär att inläraren har använt en preposition även om den målspråkliga normen inte tillåter en sådan, t.ex. **på [-] nästa veckoslutet*. Utelämnande av en preposition innebär för sin del att inläraren har inte använt någon preposition alls även om den målspråkliga normen kräver en, t.ex. **[för] två år sedan*. Felbedömningarna gäller i denna studie endast de prepositionella tidsadverbial även om de icke-prepositionella också tas hänsyn till. Jag koncentrerar mig först och främst på korrektheten av prepositionen medan böjningsfel som t.ex. *på *kvällerna* eller skrivfel som t.ex. **pä* i stället för *på* inte betraktas så noga.

Beträffande fel i och behärskning av prepositionella tidsadverbial betraktas både obligatoriska och icke-obligatoriska kontexter. Jag har utfört analysen av dessa kontexter på samma sätt som t.ex. Juurakko (1996, 68-69). Med obligatoriska kontexter avses kontexter där ett visst morfem krävs i målspråksnormen, t.ex. *Han kommer i morgon* utgör en obligatorisk kontext för bruket av prepositionen *i*. Vid analys av obligatoriska kontexter i denna studie har jag räknat alla kontexter där en viss preposition behövs i målspråket. Till de obligatoriska kontexterna hör kontexter där en viss preposition används korrekt, där någon annan preposition används i stället för den korrekta och där den korrekta prepositionen har utelämnats helt. I avsnitt 5.3 som handlar om fel i bruket av prepositionella tidsadverbial används begreppet underanvändning när det är fråga om obligatoriska kontexter där några andra prepositioner används inkorrekt i stället för den korrekta och där en viss preposition har utelämnats.

Med icke-obligatoriska kontexter avses alla förekomster av en viss preposition i materialet. Vid analys av icke-obligatoriska kontexter har jag räknat alla belägg på en viss preposition i uppsatserna. Till de icke-obligatoriska kontexterna hör fall där en viss preposition används korrekt, där en viss preposition används inkorrekt i stället för det korrekta alternativet och där en viss preposition är överflödig. I 5.3 används begreppet överanvändning när det gäller icke-obligatoriska kontexter där en viss preposition används inkorrekt i stället för den korrekta och där en viss preposition används överflödigt.

För att testa statistiskt om observerade skillnader mellan olika grupper inte påträffas av en slump utan också kan generaliseras använder jag i några sammanhang χ^2 -test. Testet utförs genom att korstabulera två variabler och testa deras signifikans med χ^2 . Programmet ger tre olika värden: χ^2 -värdet, p-värdet och df (degree of freedom = frihetsgrad). P-värdet står för sannolikhet och man brukar skilja åt olika signifikansnivåer: $p < 0.05$, $p < 0.01$, $p < 0.001$. I lingvistiska studier nöjer man sig med den förstnämnda nivån, dvs. att skillnader med 5 %:s felrisk är signifikanta. (t.ex. Juurakko 1996, 74.)

Uppsatsernas nivå har bedömts av tre personer. Betyg som har använts är 1, 2 och 3, varav 3 är det bästa och 1 det sämsta. I tabell 4 anges fördelningen av betygen.

Tabell 4 Fördelning av betyg

Betyg	Gym1		Gym4		Gym8	
	f	%	f	%	f	%
1	45	50,0	49	54,4	42	46,7
2	27	30,0	26	28,9	25	27,8
3	18	20,0	15	16,7	23	25,6
totalt	90	100,0	90	100,0	90	100,0

Av tabellen framgår att 1 är det vanligaste och 3 det sällsyntaste betyget i alla årskurser. I Gym1 och Gym4 liknar fördelningen varandra medan det i Gym8 finns relativt sett färre uppsatser med betyget 1 och flera med betyget 3. Uppsatser med betyget 1 utgör sammanlagt 50,4 % av alla uppsatser, medan motsvarande andel för uppsatser med betyget 2 är 28,9 % och för de med betyget 3 20,7 %.

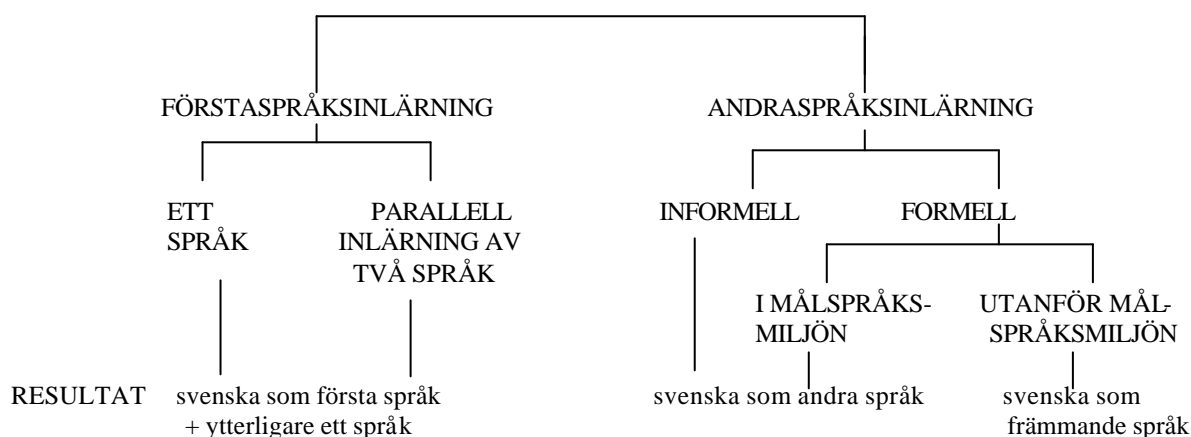
Eftersom denna studie behandlar inlärare av svenska är det skäl att först ge en översikt över andraspråksinläring, inlärarspråk och forskningen kring det. Detta görs i kapitel 2. I kapitel 3

klargörs hurdana tidsadverbial det finns i svenskan och hur de kan klassificeras. Exempelen i kapitlen 2 och 3 är mina egna. I kapitel 4 redogörs för tidigare studier av tidsadverbial i inläraarsvenskan. Det som tas upp är inlärares problem med finskans kasus och svenskans prepositioner samt några typiska drag och fel som förekommer i inläraarsvenskan. Dessa kommer att jämföras med det som observeras i materialet för denna studie. Exempelen i detta kapitel är hämtade från Juurakko (1996) och Hakulinen (1977). Kapitel 5 utgörs av den egentliga analysen och exemplen är naturligtvis hämtade från materialet för denna studie. Alla begrepp som används förklaras i texten.

2 ANDRASPRÅKSINLÄRNING OCH INLÄRARSPRÅK

2.1 Begrepp i andraspråksinläring

Viberg (1987, 9-11) presenterar olika typer av språkinläring och deras resultat ur svenskans synvinkel (se figur 1 nedan). Enligt honom är det fråga om förstaspråksinläring då ett barn lär sig ett språk innan något annat språk har etablerats, det vill säga då ett barn lär sig sitt modersmål. Om föräldrarna har skilda modersmål som de använder när de talar till barnet kan det ske parallell inläring av två språk. Andraspråksinläring är det enligt Viberg (1987, 9-11) fråga om då ett språk lärs in först sedan ett (eller flera) språk har blivit ordentligt etablerat. Andraspråksinläringen kan således gälla inläringen av ett andra, tredje eller senare språk.

Figur 1 Olika typer av språkinläring och deras resultat (Viberg 1987, 9)

Det framgår av figuren att andraspråksinläring kan enligt Viberg (1987, 11) vara informell eller formell. Den är informell om den sker utan undervisning och formell om den sker med hjälp av undervisning. Den informella andraspråksinläringen sker alltid i målspråksmiljön och kallas för svenska som andra språk. Samma begrepp används också för den formella andraspråksinläringen som sker i målspråksmiljön. Den formella andraspråksinläringen kan emellertid också ske utanför målspråksmiljön då resultatet kallas för svenska som främmande språk.

Inte alla forskare har samma syn på språkinläring som Viberg. Hyltenstam och Wassén (1984, 7) t.ex. skiljer endast mellan två typer av språkinläring: andraspråksinläring och främmandespråksinläring. Andraspråksinläring motsvaras av Vibergs informella eller formella andraspråksinläring i målspråksmiljön medan främmandespråksinläring motsvaras av Vibergs formella andraspråksinläring utanför målspråksmiljön. Hyltenstams och Wasséns syn på språkinläring är dock något för enkel och därför föredras Vibergs syn i denna studie, där det är således fråga om den formella andraspråksinläringen utanför målspråksmiljön och gymnasisterna studerar svenska som främmande språk.

När det gäller språkinläring har inläraren enligt Viberg (1987, 6) alltid ett källspråk som han eller hon utgår ifrån. Källspråket är således inlärarens eget modersmål och det förkortas ofta med L1. Det språk som inläraren skall lära in kallas för sin del för målspråk, L2. Mellan källspråket och målspråket har varje inlärare ett speciellt och unikt språksystem, sin egen variant av målspråket, som kallas för inlärarspråk, IL (interlanguage). Vid sidan om termen inlärarspråk talas ibland också om interimsspråk (t.ex. Ericsson 1989). Typiskt för inlärarspråket är enligt Viberg (1987, 6, 30) att det finns former som kraftigt skiljer sig från de regler som gäller för målspråket och som inte behöver ha direkta motsvarigheter vare sig i källspråket eller i målspråket. Samtidigt sker det emellertid utveckling i riktning mot målspråket och dess regler.

2.2 Generella drag i inlärarspråk

Viberg (1987, 30) urskiljer vissa generella drag som är typiska för inlärarspråk. Dessa drag är förenkling, övergeneralisering, undvikande, helfraser och andra oanalyserade element, innovationer och kompensatoriska uttryck samt element från andra språk än målspråket.

Enligt Viberg (1987, 31) förekommer förenkling på tidiga stadier av inlärarspråket medan Ericsson (1989, 112) konstaterar att den är typisk även för senare utvecklingsstadier. En orsak till förenklingen är enligt Viberg (1987, 29) bristande automatisering av språkliga processer, vilket medför att inlärarens kapacitet inte räcker till för att bilda mer komplexa yttranden. Typiskt för förenklingen är olika slags utelämnningar. Viberg (1987, 31-32) konstaterar att inläraren brukar utelämna böjningsändelser, satsled och grammatiska formord av olika slag. Med grammatiska formord avses ord som är relativt förutsägbara, dvs. redundanta, i

sammanhanget i fråga. Enligt Viberg hör exempelvis artiklar, pronomen, verbet *vara*, hjälpverb och prepositioner till grammatiska formord. Han konstaterar också att förenklingen dessutom kan yttra sig genom överanvändning av vanliga ord samt genom överextension, vilket innebär användandet av ett ord utöver dess normala betydelseomfång. När det gäller tidsadverbial kan förenklingen yttra sig t.ex. genom utelämnning av prepositioner. Exempel på detta är **[i] slutet av skoldag* och **[för] en vecka sedan*.

Begreppet övergeneralisering innebär enligt Hyltenstam och Wassén (1984, 23) och Viberg (1987, 33) att en regel tillämpas för generellt. Övergeneralisering kan enligt dem också betraktas som en typ av förenkling, närmare bestämt förenkling av de regler med vilka yttrandena bildas. Exempel på övergeneraliseringen är för generell tillämpning av vanliga böjningsformer på bekostnad av mindre vanliga, såsom **brorar* och **köpade* i stället för *bröder* och *köpte*. Viberg (1987, 34) presenterar också en vanlig utvecklingsgång vid inläringen av många regler: icke-användning \approx övergeneralisering \approx korrekt användning. Beträffande tidsadverbial förekommer övergeneralisering exempelvis i fall som **i [på] kvällen* och **i [på] sommaren*.

Med undvikande som ett generellt drag i inlärarespråket avses enligt Viberg (1987, 35-36) att inlärare tenderar att undvika sådana strukturer som är för svåra eller som skiljer sig kraftigt från modersmålets (L1) motsvarande strukturer. Viberg påpekar dock att inlärare som undviker vissa strukturer behärskar dessa inte sämre än andra inlärare, utan de bara använder dem i betydligt mindre utsträckning än inlärare som har direkta motsvarigheter till strukturerna i modersmålet. Undvikandet är relativt svårt att observera eftersom det inte yttrar sig genom egentliga fel, vilket är fallet med t.ex. förenkling och övergeneralisering.

Helfrasinläring betyder enligt Viberg (1987, 37) att inlärares mycket tidigt kan imitera längre yttranden och använda dem i lämpliga situationer. Yttrandena lärs in som oanalyserade enheter vilket medför att inlärares inte kan variera strukturen. Enligt Viberg (1987, 38) är det också fråga om helfrasinläring när inlärares lär sig t.ex. ett ord i en böjd form utan att vara medveten om att det föreligger en ändelse. Viberg påpekar att generellt är det bra att tala om holistisk inläring som innebär att ett element lärs in utan att vara fullständigt analyserat. Helfrasinläringen för sin del är ett specialfall som gäller bara på den syntaktiska nivån. Enligt Kotsinas (1984, 195-196) förekommer helfrasinläring i inläring av tidsadverbial, i synnerhet när det gäller inläring av fraser som *i dag*, *i går* och *i morgon*.

Enligt Viberg (1987, 39) använder inläraren innovationer och kompensatoriska uttryck när han eller hon inte vet det korrekta ordet eller den korrekta strukturen. Dessa uttryck saknar ofta en direkt motsvarighet både i käll- och målspråket. Det är fråga om parafrafer och nybildningar av olika slag på det lexikala planet.

I inlärarspråket finns ofta element från andra språk än målspråket. Dessa element kan enligt Viberg (1987, 41) vara hämtade antingen från inlärarens modersmål eller också från något annat språk som inläraren behärskar. Om inläraren behärskar ett språk som är närmare besläktat med målspråket än vad modersmålet är hämtas element ofta just från detta närbesläktade språk. Överförandet av element från andra språk än målspråket kan vara antingen ofunktionellt och omedvetet eller funktionellt och medvetet. Om det är ofunktionellt och omedvetet kallas det för transfer, medan ett funktionellt och samtidigt medvetet överförande av element från andra språk kallas för lån eller kodväxling. När inläraren funktionellt och medvetet använder element från andra språk än målspråket antar han eller hon att mottagaren förstår dessa element. Enligt Viberg (1987, 44) är det fråga om lån om elementet på något sätt har anpassats till målspråket, t.ex. till uttalet eller till böjningen. Kodväxlingen innebär för sin del att inläraren helt övergår till att använda ett annat språk. Viberg (1987,44) påpekar också att lån vanligtvis gäller ett enskilt ord medan kodväxling gäller större enheter såsom fraser eller hela satser. Några forskare använder emellertid termen kodväxling även om ett enskilt ord om detta inte har anpassats till målspråket.

2.3 Analys av inlärarspråk

Utvecklingen inom andraspråksforskningen har avancerat snabbt från 1950-talet fram till idag. Eftersom språkinläring är ett komplicerat fenomen, har forskningen hittills inte kunnat ge en heltäckande teori om den. Enligt Linnarud (1993, 54) skulle det vara bra för språklärare om det fanns en teori som kunde tillämpas och som kunde underlätta undervisningen och inläringen. Linnarud påpekar dock också, att forskare är lite skeptiska mot en heltäckande teori eftersom den endast kunde vara en förenklad beskrivning av det mycket komplexa fenomenet och den skulle också utesluta andra uppfattningar.

Enligt Linnarud (1993, 54) och Juurakko (1996, 24) har forskarnas syn på språkinläring förändrats kraftigt under de senaste femtio åren. De dominerande metoderna inom

andraspråksforskning har varit kontrastiv analys, felanalys, performansanalys, funktionell analys och transferforskning.

Kontrastiv analys, som enligt Larsen-Freeman och Long (1991, 52) förekom redan på 1940-1960-talen, var det första systematiska försöket att förutsäga språkinläringssvårigheter. Den kontrastiva analysen koncentrerade sig på att jämföra skillnader och likheter mellan inlärares modersmål (L1) och målspråket (L2). Utgångspunkten var att ju flera skillnader det finns mellan L1 och L2, desto svårare är inlärningsprocessen. Det betonades också att de strukturer som mest skiljer sig i L1 och L2 är svårast medan de som är lika inte orsakar några problem. Idén var således att man genom en jämförelse av L1 och L2 kunde förutsäga inläringssvårigheter och förklara alla förekommande fel. (Leino 1979, 49; Ringbom 1987, 47; Larsen-Freeman & Long 1991, 52-53; Linnarud 1993, 33; Juurakko 1996, 24.) Empiriska undersökningar visade dock att det å ena sidan förekom fel som den kontrastiva analysen inte kunde förutsäga och å andra sidan att många fel som den förutsade aldrig dök upp. Det visades också att de fel som förekom inte alltid kunde föras tillbaka på modersmålet utan det fanns flera andra orsaker. (Larsen-Freeman & Long 1991, 55; Gass & Selinker 1994, 64.) På grund av dessa undersökningsresultat riktades hård kritik mot den kontrastiva analysen, vilket ledde till att den omformulerades till en stark och en svag variant. Den starka varianten både förutsade och förklarade fel genom att jämföra L1 och L2 medan den svaga varianten utgick från att förklara fel som förekom i verkligheten i stället för att förutsäga dem. (Ringbom 1987, 47; Larsen-Freeman & Long 1991, 57; Juurakko 1996, 27.) Enligt Juurakko (1996, 27) kunde den svaga varianten, liksom den starka, dock inte förklara alla förekommande fel. Hon påpekar dock att den kontrastiva analysen som metod är värdefull även i dag.

Några forskare, t.ex. Ringbom (1987, 47-48), Larsen-Freeman och Long (1991, 56-57) samt Gass och Selinker (1994, 61), anser att den svaga varianten av den kontrastiva analysen utgör en subkategori av eller utgångspunkten för felanalys, som enligt Juurakko (1996, 27) uppstod som en reaktion mot den kontrastiva analysens otillräckliga förmåga att förutsäga och förklara inläringssvårigheter och fel. Det som var nytt med felanalysen var enligt Larsen-Freeman och Long (1991, 57) att uppmärksamheten flyttades till inlärares egen produktion i stället för skillnader och likheter mellan L1 och L2. Man intresserade sig för att ta reda på hurdana fel inlärares gör och hur dessa fel kan förklaras. Också synen på felen förändrades. Enligt Linnarud (1993, 36) började felen ses som något positivt, de var egentligen ett tecken på att inläring sker. Enligt Juurakko (1996, 29) har forskarna olika förslag om hur felen skall

klassificeras. Ett sätt är att dela dem upp i interlingvala fel, intralingvala fel och utvecklingsfel. Med interlingvala fel avses fel som orsakas av L1, dvs. interferens, medan intralingvala fel betyder fel vars orsak ligger i L2. Enligt Juurakko är denna skillnad speciellt viktig eftersom den innebär att orsaken till felet också kan ligga i målspråket och inte bara i källspråket, vilket den kontrastiva analysen påstod. Utvecklingsfel betyder för sin del fel som förekommer i några stadier av inläringen. Man talar om en sk. U-formad inlärningskurva, vilket innebär att när t.ex. en struktur lärs in, behärskas den bra, men med tiden blir behärskningen sämre tills den i slutet behärskas bra igen.

Enligt Juurakko (1996, 30) består kritiken mot felanalys av två huvudkategorier. För det första avses felanalysen vara begränsad på många olika sätt och många forskare, t.ex. Larsen-Freeman och Long (1991, 61-62), Ellis (1994, 67) samt Gass och Selinker (1994, 68), kritiserar den kraftigt därför att den endast fokuserar på felet i stället för det som inlärares har gjort korrekt. Felanalysen ger således ingen fullständig uppfattning om inlärares prestation. För det andra har också metoden och förklaringarna till felet kritiserats kraftigt. Enligt Juurakko (1996, 30) har de ansetts vara oklara och L1-inverkan har inte tagits tillräckligt hänsyn till. Larsen-Freeman och Long (1991, 61) samt Gass och Selinker (1994, 72) har kritiserat forskarna som oförsiktigt nämner orsaker till felet. De betonar att det oftast är nästan omöjligt att ge en enda orsak till felet eftersom inlärares påverkas av flera faktorer samtidigt. Linnarud (1993, 40) och Ellis (1994, 68) kritiserar felanalysen också därför att den inte tar hänsyn till den språkliga helheten och att den inte kan förklara inlärarespråkets alla drag, t.ex. undvikandet. Felanalysen fokuserar ju på det som inlärares gör (fel) och därför är det med denna metod inte möjligt att ta hänsyn till det som han eller hon inte gör (undvikande). Ellis (1994, 69-70) påpekar dock att felanalysen var det första allvarliga försöket att förstå inlärningsprocessen. Tillsammans med Juurakko (1996, 31) anser han att felanalysen kan fortsätta att användas i andraspråksforskningen bara man tar hänsyn till dess begränsningar och kompletterar den med andra metoder.

Den dominerande metoden på 1970-talet var performansanalys som för första gången tog också hänsyn till det som inlärares gjorde rätt i stället för att bara fokusera på felet (Linnarud 1993, 41; Juurakko 1996, 32). Enligt Linnarud (1993, 42) och Juurakko (1996, 32) realiserades performansanalysen i form av morfemstudier. Inläringen och inlärarespråket ansågs vara som ett kontinuum och syftet med morfemstudierna var att få reda på i vilken ordning språkliga strukturer lärs in och varför. Trots att det finns stora skillnader i olika

inlärares IL, konstaterar Linnarud (1993, 42) att det också finns många likheter. Enligt Juurakko (1996, 32) ger morfemstudierna evidens för inlärningssekvenser med vilka avses olika utvecklingsstadier som inlärares genomgår på väg mot det korrekta bruket av en viss struktur. Viberg (1987, 6-7) betonar att det viktiga är att inlärares använder olika regler i en viss ordningsföljd innan han eller hon behärskar den korrekta regeln. Detta kallas också för inlärningsgång. Enligt Viberg (1987, 63) kan tanken om inlärningsgångar inte tillämpas på all språkinläring eftersom inläring av bara få strukturer har analyserats systematiskt och visat sig ske efter en viss inlärningsgång. Sådana strukturer är inversion, negation, frågor och relativsatser. Enligt Juurakko (1996, 32, 36) har performansanalysen kritiserats därför att det har gjorts generaliseringar om språkinläringen trots att undersökningsobjektet utgör bara en bråkdel av hela språksystemet. Det har också påståtts att det finns universella inlärningsgångar trots att det endast är inläring av engelska som har studerats. Morfemstudierna har också konstaterats sakna teoretisk motivering och ha metodologiska brister. Till följd av den hårda kritiken har många forskare tagit avstånd från morfemstudierna.

Såväl i felanalys som i performansanalys fokuserades bara på den språkliga formen som inlärares hade producerat. Enligt Juurakko (1996, 36) var det i slutet av 1970-talet som man började fokusera också på funktionen bakom formen, t.ex. i vilken funktion artiklar användes. På det sättet uppstod en metod som kallas för funktionell analys. Juurakko (1996, 36-37) påpekar att utgångspunkten för den funktionella analysen antingen kan vara form eller funktion. Utgår man från formen kallas analysen för form-funktion-analys medan om utgångspunkten är funktionen kallas analysen för funktion-form-analys. I en form-funktion-analys utgår man från en viss form och studerar hur det har använts i olika funktioner. I en funktion-form-analys känner inlärares oftast funktionen i sitt L1 men saknar medel till att uttrycka den i L2. Juurakko konstaterar också att det finns relativt få undersökningar om förhållandet mellan funktion och form i inlärarespråket. Studier har dock visat att det kan vara nyttigt att studera detta förhållande eftersom det kan ge mycket information om inlärares språkliga utveckling. Genom en funktion-form-analys är det också möjligt att finna systematik i inlärarespråket.

Transfers roll i språkinläringen har enligt Juurakko (1996, 39) länge varit en omdiskuterad fråga inom andraspråksforskningen. Begreppet transfer innebär enligt Viberg (1987, 41) överföring av element från tidigare inlärt språk till det språk som håller på att läras in. I stället

för termen transfer används enligt Juurakko (1996, 40) ibland också termen tvärspråkligt inflytande (cross-linguistic influence). Enligt Ringbom (1987, 58) och Linnarud (1993, 47) kan transfer vara positiv när gamla kunskaper underlättar inläringen av nya, eller negativ när de gamla kunskaperna på något sätt stör inläringen av de nya. Negativ transfer kallas också för interferens. Ellis (1994, 29) påpekar att negativ transfer inte alltid realiseras som fel utan den kan också uttrycka sig i form av undvikande och överanvändning. Transfer har ofta ansetts gälla modersmålets inverkan på målspråket. Corder (1983, 93) konstaterar dock att inläraren också kan transferera från andra språk (L3) än L1 till det språk som han eller hon håller på att lära sig. Detta gäller speciellt när distansen mellan L1 och L2 är större än distansen mellan L3 och L2. Enligt Linnarud (1993, 48) tycks transfer nämligen förekomma med större sannolikhet om de två språken är lika eller om inläraren uppfattar distansen mellan språken i fråga jämförelsevis kort. Linnarud (1993, 49) konstaterar att likheter mellan språken kan underlätta inläringen men också orsaka problem om inläraren tror att allt kan generaliseras. Även Leino (1979, 94) konstaterar att interferens tycks förekomma speciellt i fall där L2 liknar det tidigare inlärd språket. Transferforskarna har enligt Juurakko (1996, 41) också observerat att nybörjare transfererar oftare än mer avancerade inlärare och att risken för transfer ökar om inflödet (input) är begränsad som i formell skolundervisning.

I denna studie används både kontrastiv analys, felanalys och funktionell analys. Kontrastiv analys tillämpas för att få information om förhållandet mellan finskans kasus och svenskans prepositioner. Felanalys tillämpas i analysen för att få reda på vilka slags fel inlärare gör när det gäller att använda svenskans prepositionella tidsadverbial. Med fel avses här inte bara inkorrekt bruk utan också utelämnande och överflödigt bruk av en preposition. Denna studie fokuserar inte bara på felen utan korrekt bruk av tidsadverbial tas också hänsyn till. När det gäller den funktionella analysen är det både formen och funktionen som är utgångspunkt för analysen. När utgångspunkten är form studeras först och främst i vilka funktioner prepositioner förekommer. När utgångspunkten är funktion studeras däremot med vilka prepositioner en viss funktion, dvs. ett visst innehåll, uttrycks. I någon mån studeras också transferns roll, närmare bestämt L1- och L3-inverkan, i inlärarspråket. Det är sannolikt att transfer förekommer i primärmaterialet för denna studie. Så antas vara fallet särskilt i gymnasistuppsatserna i årskurs 1 och det är också sannolikt att gymnasisterna transfererar först och främst från engelskan i stället för från finskan.

3 TIDSADVERBIAL

3.1 Centrala begrepp

När det gäller att definiera begreppet tidsadverbial är det bäst att börja med att förklara vad som avses med begreppet adverbial. Begreppet adverbial utgör enligt Ljung och Ohlander (1980, 163) ett samlingsnamn på en grupp av många olika satsdelsfunktioner. Adverbialen har som grupp en heterogen karaktär, vilket skiljer dem från andra satsdelar, t.ex. från objekt eller attribut. Enligt Nikander och Jantunen (1990, 174) och SAG (b, 409) är alla de satsdelar adverbial som inte är objekt, egentliga subjekt eller predikativ. Ett adverbial kan vara en bestämning till verb, adjektiv och adverb och det utgörs av en prepositionsfras, en adverbfras, en adjektivfras, en bisats eller en nominalfras (Saari & Nyström 1979, 74; Ljung & Ohlander 1980, 163; SAG a, 150). Saari och Nyström (1979, 75) delar in adverbialen i två huvudkategorier: allmänna satsadverbial och TSR-adverbial. De förra är bestämningar till hela satsen medan TSR-adverbial är bestämningar till predikatet. TSR-adverbial specificerar predikatets handling på många olika sätt. De uttrycker tid, sätt, rum, orsak eller någon annan omständighet. Enligt Teleman (1974, 76, 100) samt Saari och Nyström (1979, 75) hör adverbialen *aldrig* egentligen till allmänna satsadverbial, men kan också betraktas som tidsadverbial vilket är fallet i denna studie. Enligt Andersson (1977, 41-42) är klassifikationen av adverbial emellertid inte alltid så lätt, speciellt när det gäller adverbial som intimt hänger samman med verbet. Sådana adverbial kallas för valensadverbial. Typiskt för valensadverbialen är att de är obligatoriska, dvs. vissa verb kräver dem som komplement. Valensadverbialen kallas också för bundna adverbial eller adverbial som fyllnadsled till skillnad från fria adverbial eller adverbial som tilläggsled (Thorell 1982, 222-223; SAG b, 413). Dessa betraktas närmare i 3.2.1.

Med begreppet tidsadverbial avses enligt Teleman (1974, 74), Andersson (1977, 44), Ljung och Ohlander (1980, 166) samt SAG (a, 232) adverbial som anger tidpunkten för en handling (*nu, i somras*) eller som karakteriserar handlingen tidsligt på ett annat sätt, t.ex. anger handlingens duration (*länge, i flera dagar*) eller frekvens (*ofta, alltid*), upprepning (*två gånger i veckan*) eller ordningsnummer i en serie av likartade handlingar (*för första gången*). Enligt Saari och Nyström (1979, 80) kan tidsadverbial uttrycka obestämd eller bestämd tid. De som uttrycker obestämd tid består oftast av adverb, t.ex. *sedan, då, länge, ibland* och

sällan medan de som uttrycker bestämd tid utgör av substantivfras (med eller utan preposition), temporala bisats eller satsmotsvarighet. I denna studie koncentrerar jag mig först och främst på obestämda tidsadverbial bestående av adverb och bestämda tidsadverbial bestående av substantivfras. Andersson (1977, 43) anser att det är möjligt att avgränsa tidsadverbial semantiskt och formulera allmänna regler för deras användning. Han påpekar dock också att tidsadverbialen emellertid inte utgör någon koherent kategori. I avsnitt 3.2 betraktas tidsadverbialen och deras klassifikationer närmare.

3.2 Klassificering av tidsadverbial

3.2.1 Olika klassifikationer

Tidsadverbial kan klassificeras på flera olika sätt, t.ex. på basis av referens eller syntaktisk och semantisk funktion. I det följande presenteras de klassifikationer som är väsentliga för denna studie. Beträffande tidsadverbialens syntaktiska funktion konstateras i Thorell (1982, 222-223) och i SAG (b, 413-415) att ett tidsadverbial antingen kan vara bundet (fyllnadsled) eller fritt (tilläggsled), ex. (1a)-(1b).

- (1) a. Kriget har varat *i två år*.
 b. De har fört kriget *i två år*.

Tidsadverbialet *i två år* i (1a) är exempel på bundet adverbial (valensadverbial). Det är således ett obligatoriskt komplement som verbet *vara* kräver. I (1b) är samma tidsuttryck däremot ett exempel på fritt adverbial, dvs. verbet kräver det inte utan satsen skulle vara helt korrekt även om tidsadverbialet inte fanns alls.

På basis av den syntaktiska funktionen kan tidsadverbialen ytterligare delas in i sammansatta och icke-sammansatta adverbial. Exempel på icke-sammansatta tidsadverbial är *i år*, *i morse* och *på torsdag*. Sammansatta tidsadverbial är t.ex. *i går morse*, *i dag förmiddag* och *i fjol somras*. (Andersson 1977, 64-65.)

När det gäller adverbialets referens delar Andersson (1977, 62) in tidsadverbialen i optionellt talpunktsrelaterade och obligatoriskt talpunktsrelaterade, ex. (2a)-(2b). De förra kan relateras till talögonblicket vilket dock inte är nödvändigt medan de obligatoriskt talpunktsrelaterade tidsadverbialen naturligtvis måste relateras till talögonblicket.

- (2) a. Lasse kommer hem *om tre veckor*.
 b. *I går* sade mamma att maten skulle vara färdig *klockan 5*.

Om tre veckor i (2a) och *i går* i (2b) är exempel på obligatoriskt talpunktsrelaterade tidsadverbial. *Klockan 5* i (2b) är däremot ett optionellt talpunktsrelaterat tidsadverbial. Det kan antingen referera till klockan 5 den dag då satsen yttras, dvs. till talögonblicket, eller klockan 5 en dag tidigare, dvs. en tidpunkt som följer nära efter mammas yttrande.

Enligt Andersson (1977, 62-63) finns det också icke-talpunktsrelaterade tidsadverbial, ex. (3a)-(3b). Typiskt för dessa är att de endast indirekt kan relateras till talögonblicket. Icke-talpunktsrelaterade tidsadverbial bildas med prepositionen *efter* eller med orden *tidigare* eller *senare*.

- (3) a. Nils reste till Tyskland i januari. *Efter en månad* var han hemma igen.
 b. Kalle åt klockan 12. Anna åt *tre timmar senare*.

I båda exemplen relateras tidsadverbialen inte till talögonblicket. I (3a) betyder *efter en månad* detsamma som *i februari*. *Tre timmar senare* i (3b) har för sin del betydelsen 'tre timmar senare än klockan 12, dvs, klockan 15'.

När det gäller obligatoriskt talpunktsrelaterade och icke-talpunktsrelaterade tidsadverbial är det först och främst fall som (2a) och (3a), dvs. tidsadverbial bildade med prepositionerna *om* och *efter*, som kommer att betraktas i denna studie.

Enligt Andersson (1977, 64) kan de obligatoriskt talpunktsrelaterade tidsadverbialen delas in i preteritala, presentiella och futurala tidsadverbial. Denna indelning görs på basis av relationen mellan talögonblicket och adverbialets referenstidpunkt. Tidsadverbial av detta slag behandlas närmare i avsnitt 3.2.2.

Enligt SAG (b, 537, 541) finns det också fokuserande tidsadverbial. Med denna benämning avses tidsadverbial som i sig själva inte kan tidfästa handlingen utan som fokuserar tiden för satsens handling i jämförelse med en likadan handling som äger rum eller tänks äga rum vid en annan tidpunkt. Exempel på fokuserande tidsadverbial är *sedan*, *först*, *fortfarande* och *längre*.

Många forskare, t.ex. Lindberg (1980, 166-167) samt Ljung och Ohlander (1980, 166), konstaterar att tidsadverbial semantiskt kan beteckna t.ex. tidpunkt, tidslängd eller tidsutsträckning, frekvens och upprepning. Denna indelning görs på basis av de frågor som tidsadverbialen svarar på. Sådana frågor är t.ex. när?, hur länge? och hur ofta?. Andersson (1977) har haft samma idé bakom sina semantiska kategorier som betraktas närmare i det följande. Orsaken till att Anderssons teori används i denna studie är att den är heltäckande och att indelningen av tidsadverbialen är mycket tydlig. Det finns ett samband mellan Andersson (1977) och Wilkins (1976). Wilkins (1976, 22) föreslår i sin studie att grammatiska former borde undervisas genom semantik. Wilkins betonar innehållet i det som skall undervisas och läras in och delar undervisningens innehåll i olika kategorier. En central kategori utgörs enligt honom (1976, 25-31) av tidsuttryck, närmare bestämt av uttryck som anger tidpunkt, duration, tidsrelationer, frekvens och sekvens.

3.2.2 Anderssons semantiska kategorier

Andersson (1977, 45-46) har klassificerat tidsadverbialen i sju kategorier på basis av deras semantiska funktion. Som indelningskriterium har han den fråga eller det frågeord som tidsadverbialen svarar på. Dessa frågor är hur länge?, på hur lång tid?, för vilken tid?, när?, hur många gånger?, hur ofta? och vilken gång i ordningen?. Kategorierna kallas för minimidurationer, maximidurationer, finala durationer, tidpunktsadverbial, kardinala iterationsadverbial, frekvensadverbial och ordinala iterationsadverbial.

Tidsadverbial som besvarar frågan *hur länge?* kallas för minimidurationer (Andersson 1977, 45). Begreppet minimiduration innebär att den händelse som durationens systemverbfråsa syftar på, dvs. den verbfråsa som durationen kombineras med, utsträcker sig under minst den tidsperiod som anges i durationen (Andersson 1977, 49). Handlingen kan dessutom fortsätta efter den angivna tidrymden även om detta inte sägs i satsen (SAG b, 538). Minimidurationer

utgörs oftast av en prepositionsfras med prepositionen *i* (som kan utelämnas) eller *under* (först och främst i skriftspråk), en nominalfras utan preposition eller en adverbfras med adverbet *länge* (SAG b, 538).

- (4) a. Lasse studerade (*i*) *tre år*.
 b. Jag har väntat här (*i*) *två timmar*.
 c. Kalle tränade *under åtta veckor*.
 d. Vi var där bara *ett tag*.
 e. Lisa har väntat *länge* på sin födelsedag.

Satserna (4a)-(4c) är exempel på minimidurationer bildade med preposition. I de två första kan prepositionen *i* utelämnas utan att satsen blir felaktig. Satserna (4d)-(4e) är exempel på minimidurationer bildade utan preposition. *Ett tag* i (4d) är nominalfras och *länge* i (4d) adverbfras.

Minimidurationen kan också bildas med prepositionerna *sedan* och *till*. Prepositionen *sedan* används om man vill framhäva att handlingen ännu inte är slutförd, ex. (5a) medan prepositionen *till* används i sådana fall där handlingen pågår eller har pågått till en viss tidpunkt, ex. (5b). (Montan & Rosenqvist 1987, 34.)

- (5) a. Jag har bott här *sedan maj månad*.
 b. Pappa bodde i Stockholm *till 1975*.

Utöver de ovannämnda prepositionerna kan minimidurationen enligt Juurakko (1996, 168) bildas även med flera andra prepositioner, t.ex. med *från*, *över* och *efter*.

För maximidurationer kallas de tidsadverbial som besvarar frågan *på hur lång tid?* eller också frågan *hur snabbt?* Begreppet maximiduration betyder att den händelse som durationens systemverbfras syftar på utsträcker sig under högst den tidsperiod som anges av durationen, dvs. att handlingen är slutförd inom den tidrymd som durationen anger (Andersson 1977, 49). Maximidurationer bildas med prepositionen *på* och används på två sätt. I första fallet är handlingen avgränsad inom en viss tidsperiod och det är ofta anmärkningsvärt att handlingen tar en så kort tid (SAG b, 539), ex. (6a)-(6d).

- (6) a. Kalle läste tentamensboken *på två timmar*.
 b. Lasse tog sin examen *på tre år*.

- c. Vi kan inte förändra allt *på en natt*.
- d. Babyn somnade *på en timme*.

Satserna (6a)-(6c) är exempel på fall där handlingen är slutförd inom den tidsperiod som durationen anger. Maximidurationen anger emellertid inte alltid tidsåtgången för själva handlingen utan hur lång tid det tar innan handlingen är slutförd, utgående från den tid då handlingen planeras eller konstateras vara väntad (SAG b, 539). Sats (6d) är exempel på detta. Det är inte själva insomnandet som tar en timme utan satsen betyder att babyn somnar under den närmaste timmen efter en aktuell tidpunkt, t.ex. den då babyns mamma bestämde sig att babyn skulle somna.

I andra fallet är handlingen negerad och den faller inom en viss tidsperiod, ex. (7a)-(7c). Det är ofta anmärkningsvärt att den uteblivna handlingen har varat så länge. (SAG b, 540.)

- (7) a. Anna andades inte *på tre minuter*.
- b. Läkaren sade att du inte får träna *på två veckor*.
- c. Vi har inte träffats *på två månader*.

De tidsadverbial som besvarar frågan *för vilken tid?* kallas för finala durationer (Andersson 1977, 46). Finala durationer är exceptionella eftersom de semantiskt sett inte modifierar den verbfras som de syntaktiskt sett bestämmer. Finala durationer anger inte durationen för den handling som systerverbfrasen syftar på, utan för dess följd, dvs. det tillstånd som själva handlingen leder till. (Andersson 1977, 53.) I samband med finala durationer används prepositionen *för* eller ibland också prepositionen *på* (SAG b, 541), ex. (8a)-(8b).

- (8) a. Han bokade hotellrummet *för en månad*.
- b. Våra grannar reste till Italien *för / på två veckor*.

Tidsadverbial som besvarar frågan *när?* kallas för tidpunktsadverbial (Andersson 1977, 46). Dessa placerar satsens handling på en viss del av tidslinjen till skillnad från durationer som specificerar endast handlingens längd. Tidpunktsadverbialens referenstid kan variera från århundraden till ögonblick och på grund av detta föreslår Andersson att de också kunde kallas för tidfästningsadverbial. (Andersson 1977, 54.) Tidpunktsadverbial kan enligt Juurakko (1996, 168) bildas med många olika prepositioner eller med en nominalfras utan preposition. Detta framgår av exemplen (9a)-(9c).

- (9) a. Jag dricker kaffe *klockan 16*.
 b. Göran fyllde år *i torsdags*.
 c. Han reste till Paris *för fyra veckor sedan*.

Sats (9a) är ett exempel på tidpunktsadverbial bestående av nominalfras. I (9b) används prepositionen *i* och i (9c) prepositionsfrasen *för – sedan*. Tidpunktsadverbialen i (9b) och (9c) kallas enligt Andersson (1977, 62) för obligatoriskt talpunktsrelaterade tidsadverbial. Andersson (1977, 64) delar tidsadverbial av detta slag in i preteritala, presentiella och futurala (se tabell 5). Tidsadverbialen är preteritala om dess referenspunkt ligger före talögonblicket på tidslinjen, t.ex. *i förrgår*, *i fjol*, *i somras* och *i fredags*. Om referenspunkten är samtida med talögonblicket är det fråga om ett presentiellt tidsadverbial, t.ex. *i dag*, *i kväll*, *i höst* och *i jul*. Tidsadverbialen är futuralt om referenspunkten följer efter talögonblicket. Exempel på detta är *i morgon*, *i vinter* och *på tisdag*.

Tabell 5 Svenskans preteritala, presentiella och futurala tidsadverbial (Andersson 1977, 64.)

preteritala	presentiella	fururala
<i>i går</i>	<i>i dag</i>	<i>i morgon</i>
<i>i förrgår</i>		<i>i övermorgon</i>
<i>i fjol</i>	<i>i år</i>	
<i>i förfjol</i>		
<i>i aftos</i> (dial.)	<i>i kväll</i>	<i>i kväll</i>
<i>i natt</i>	<i>i natt</i>	<i>i natt</i>
<i>i morse</i>		<i>(i morgon bitti)</i>
<i>i förmiddags</i>		<i>i eftermiddag</i>
<i>i eftermiddags</i>		<i>i sommar</i>
<i>i somras</i>	<i>i sommar</i>	<i>i höst</i>
<i>i höstas</i>	<i>i höst</i>	<i>i vinter</i>
<i>i vintras</i>	<i>i vinter</i>	<i>i vår</i>
<i>i våras</i>	<i>i vår</i>	<i>i jul</i>
<i>i julas</i>	<i>i jul</i>	<i>i påsk</i>
<i>i påskas</i>	<i>i påsk</i>	<i>i midsommar</i>
<i>i midsomras</i>	<i>i midsommar</i>	<i>i pingst</i>
<i>? i pingstas</i>	<i>i pingst</i>	<i>i advent</i>
	<i>i advent</i>	<i>i fastan</i>
	<i>i fastan</i>	<i>om / på onsdag</i>
<i>i onsdags / torsdags osv.</i>		<i>om + tidrymd</i>
<i>för + tidrymd + sedan</i>		

Det framgår av tabell 5 att de preteritala, presentiella och futurala tidsadverbialen i allmänhet bildas med prepositionen *i* och ett tidsord i obestämd form. Om veckodagarna har en futural referens kombineras de med prepositionen *om* eller ännu hellre med *på*. Detta motsvaras i finskan av ordet *ensi*. I preteritala tidsadverbial, som i finskan bildas med *viime*, är basen ofta oregelbunden eller försedd med ändelsen *-s*. Adverbialet *i natt* utgör ett undantag och har samma form både i preterital, presentiell och futural betydelse. I finskan finns det emellertid tre former: *viime yönä*, *tänä yönä* och *ensi yönä*. När det gäller presentiella och futurala tidsadverbial i svenskan tycks huvudregeln vara att samma uttryck kan användas i båda betydelserna. (Andersson 1977, 65.) Den preteritala betydelsen kan också uttryckas med ordet *förra*. Då används ingen preposition och tidsordet är i bestämd form (t.ex. *förra året*, *förra sommaren*). Den futurala betydelsen kan uttryckas med ordet *nästa*. Tidsordet är då i obestämd form och ingen preposition används (t.ex. *nästa år*, *nästa sommar*). (Montan & Rosenqvist 1987, 30-31; Nikander & Jantunen 1990, 138.)

Som tillägg till tabell 5 konstateras det i Nikander och Jantunen (1990, 138) och SAG (b, 514, 518) att det vid sidan om de preteritala, presentiella och futurala tidpunktsadverbialen också finns tidpunktsadverbial vilkas bastid avser en tidpunkt i det förflutna eller i framtiden och vilkas betydelse är relativt allmän. Exempel på dessa är *på morgonen*, *på dagen*, *på kvällen*, *på sommaren*, *på julen* och *på lördagen*. Såsom det framgår av exemplen bildas detta slags tidpunktsadverbial med prepositionen *på* och ett substantiv i bestämd form singularis. När det gäller beteckningar för månader bildas tidsadverbialet med prepositionen *i*, t.ex. *i januari* (Nikander & Jantunen 1990, 138).

Till detta slags tidsadverbial hör också uttryck som *på / om kvällarna*, *på / om lördagarna*, *på / om somrarna* och *på / om jularna*. Dessa bildas således med prepositionen *på* eller *om* och ett substantiv i bestämd form pluralis. Betydelsen hos detta slags tidpunktsadverbial hör ihop med verbet *bruka*. (Nikander & Jantunen 1990, 138; SAG b, 520.)

- (10) a. Han gick på bio *om fredagarna*.
 b. Han tittar på TV *på kvällarna*.

De ovanstående exemplen innebär således att personen i fråga brukade gå på bio om fredagarna och brukar titta på TV på kvällarna.

Beträffande den preteritala betydelsen används prepositionen *efter* när man vill uttrycka att någonting hände efter en viss period, ex. (11a). Den motsvarande futurala betydelsen (11b) bildas däremot med prepositionen *om*. (Montan & Rosenqvist 1987, 31, 36; Nikander & Jantunen 1990, 121, 129.) Tidsadverbialen bildade med *efter* är i detta sammanhang icke-talpunktsrelaterat, det med *om* alltid obligatoriskt talpunktsrelaterat (jfr 3.2.1).

- (11) a. Vi reste hem *efter tre dagar*.
 b. Vi reser hem *om tre dagar*.

Till tidpunktsadverbial hör enligt Holm och Nylund-Lindgren (1979, 148) samt Montan och Rosenqvist (1987, 29) också fall som uttrycker klockslag, årtal och datum. Satserna (12a)-(12c) är exempel på detta.

- (12) a. Vi träffades *klockan 12*.
 b. Ulla är född (*år*) *1973*.
 c. Skolan börjar *den 12 augusti*.

Såsom det framgår av exemplen används i detta sammanhang vanligen ingen preposition. Om man däremot vill uttrycka att klockan är mer eller mindre än, används prepositionerna *över* och *i* (Montan & Rosenqvist 1987, 29), ex. (13a)-(13b).

- (13) a. Klockan är *tio över tre*.
 b. Klockan är *fem i sex*.

Till tidpunktsadverbial räknas enligt Montan och Rosenqvist (1987, 34-35) samt Nikander och Jantunen (1990, 125, 131) också uttryck för olika perioder, t.ex. årtionden, decennier, historisk tid, nutid, framtid, livet, början, fortsättningen, slutet, kurs, ledighet, resa och festdag, ex. (14a)-(14j). I dessa sammanhang används prepositionerna *i* och *på*. Prepositionen *under* används när det talas om en period allmänt.

- (14) a. Jag är född *på 1970-talet*.
 b. Boken berättar om hur man levde *på medeltiden*.
 c. *I våra dagar* är det svårt att veta hur världen ser ut *i framtiden*.
 d. Ingen har det lätt *i livet*, inte ens *i barndomen*.
 e. *I början* är det vanligen svårt, men *i slutet* går allt bra.
 f. Pappa får lön *i mitten av månaden*.
 g. Ville brukar läsa *på sin fritid*.

- h. *På resan till jobbet* har jag tid att tänka.
- i. Vad gjorde du *på din födelsedag*?
- j. Det är mörkt och kallt *under vintern*.

För kardinala iterationsadverbial kallas de tidsadverbial som besvarar frågan *hur många gånger?* (Andersson 1977, 46). De refererar vanligen till flera tidpunkter (Andersson 1977, 55). Dessa tidsadverbial utgörs av indefinita nominalfraser med ett grundtal eller ett antalsangivande pronomen och substantivet *gång(er)*, ex. (15a). I stället för ordet *gång* kan det också förekomma andra substantiv som betecknar en tidsperiod, speciellt regelbundet återkommande tid, ex. (15b). (SAG b, 533.)

- (15) a. Föreställningen gavs *sex gånger*.
- b. Mamma gick till stan *flera lördagar*.

I kardinala iterationsadverbial kan ingå också substantiv som betecknar handling, ex. (16a)-(16b). Dessa substantiv förekommer då med samma prepositioner som vid tidpunktsadverbial. (SAG b, 533.)

- (16) a. Frågan diskuterades livligt *på fyra möten*.
- b. Mina föräldrar brukade resa till Lappland *under alla semestrar*.

Enligt Andersson (1977, 55) kan kardinala iterationsadverbial också betraktas som en underkategori av tidpunktsadverbial eftersom dessa två kategorier har mycket gemensamt. I denna studie behandlar jag kardinala iterationsadverbial således som tidpunktsadverbial.

Tidsadverbial som besvarar frågan *hur ofta?* kallas för frekvensadverbial (Andersson 1977, 46). Dessa uttrycker med vilken täthet en handling upprepas. (Andersson 1977, 56). Enligt SAG (b, 535) finns det frekvensadverbial av tre olika slag. För det första finns det adverbial av typen *dagligen, varje dag, på tisdagarna* som avser regelbunden upprepning. De specificerar inom vilken regelbundet återkommande tidsperiod (p) som en enskild handling varje gång äger rum ('minst en gång per p'). Frekvensadverbialen kan utgöras av ett deskriptivt adverb, t.ex. *dagligen*, eller av en nominalfras som innehåller ett av attributen *varje, varannan* eller *var* och ett ordningstal samt ett substantiviskt tidsord i obestämd form, ex. (17a)-(17c).

- (17) a. Lasse tränar *dagligen*.
 b. Professorn tar en promenad *varje dag*.
 c. Presidenten väljs *vart sjätte år*.

Den regelbundet återkommande tidsenheten kan enligt SAG (b, 535) också utgöras av en preposition och ett substantiv i bestämd form pluralis. I dessa fall är substantivet vanligen ett ord som betecknar en regelbundet återkommande tid, t.ex. *minut, vecka, tisdag, jul*, ex. (18a). Dessutom kan substantivet beteckna en handling som återkommer mer eller mindre regelbundet, t.ex. *frukost, lunch*, ex. (18b).

- (18) a. Vi brukar sova sent *på söndagarna*.
 b. Arbetskamraterna pratar med varandra *under luncherna*.

För det andra finns det frekvensadverbial av typen *tre gånger i veckan / varje vecka* som har formen av ett iterationsadverbial med tillägg av ett attribut som anger den regelbundet återkommande tidsperioden (p) inom vilken upprepningen äger rum ('n gånger för varje p'). Attributet kan bildas som vid frekvensadverbial av typen *dagligen, varje dag, på tisdagarna* eller så kan det också utgöras av en prepositionsfras med *i* eller *om* och ett tidssubstantiv i bestämd form. Prepositionen *om* används endast i samband med orden *dagen, dygnet* och *året*, annars används prepositionen *i*. Dessutom kan också prepositionen *per* förekomma vid alla substantiv. I dessa fall står substantivet i obestämd form. (SAG b, 535.) Exemplet (19a)-(19c) tydliggör detta.

- (19) a. Micke går i kyrkan *tre gånger om året / per år / varje år / årligen*.
 b. Lisa hostade *tio gånger i minuten*.
 c. Petra går i biblioteket *två gånger i veckan*.

För det tredje finns det frekvensadverbial av typen *ofta, ibland, sällan* som anger tätheten för upprepningen men specificerar inte någon regelbundenhet ('många / några / få gånger för varje relevant p'). Frekvensadverbialets huvudord är ofta ett adverb som anger approximativt antal gånger, t.ex. *ofta, sällan, ideligen*, ex. (20a). Utöver dessa kan frekvensadverbialets huvudord också utgöras av adjektiv, t.ex. *tillfälligt*, och adjektiviska particip, t.ex. *regelbundet*, ex. (20b). (SAG b, 536.)

- (20) a. Kalle och hans familj reser *ganska ofta* till Spanien.
 b. Jag träffar mina kusiner *regelbundet*.

Enligt Andersson (1977, 56) kan frekvensadverbialen delas in i begränsade och obegränsade. De begränsade frekvensadverbialen uttrycker att upprepningen har pågått en enda tidsperiod och de bildas av ett kardinalt iterationsadverbial och något som liknar en maximiduration. Exempel på ett begränsat frekvensadverbial är *fem gånger på en månad*. De obegränsade frekvensadverbialen uttrycker däremot att upprepningen fortsätter under flera perioder. De bildas av ett kardinalt iterationsadverbial och en distributiv kvantifikatorfras, t.ex. *fem gånger varje månad*.

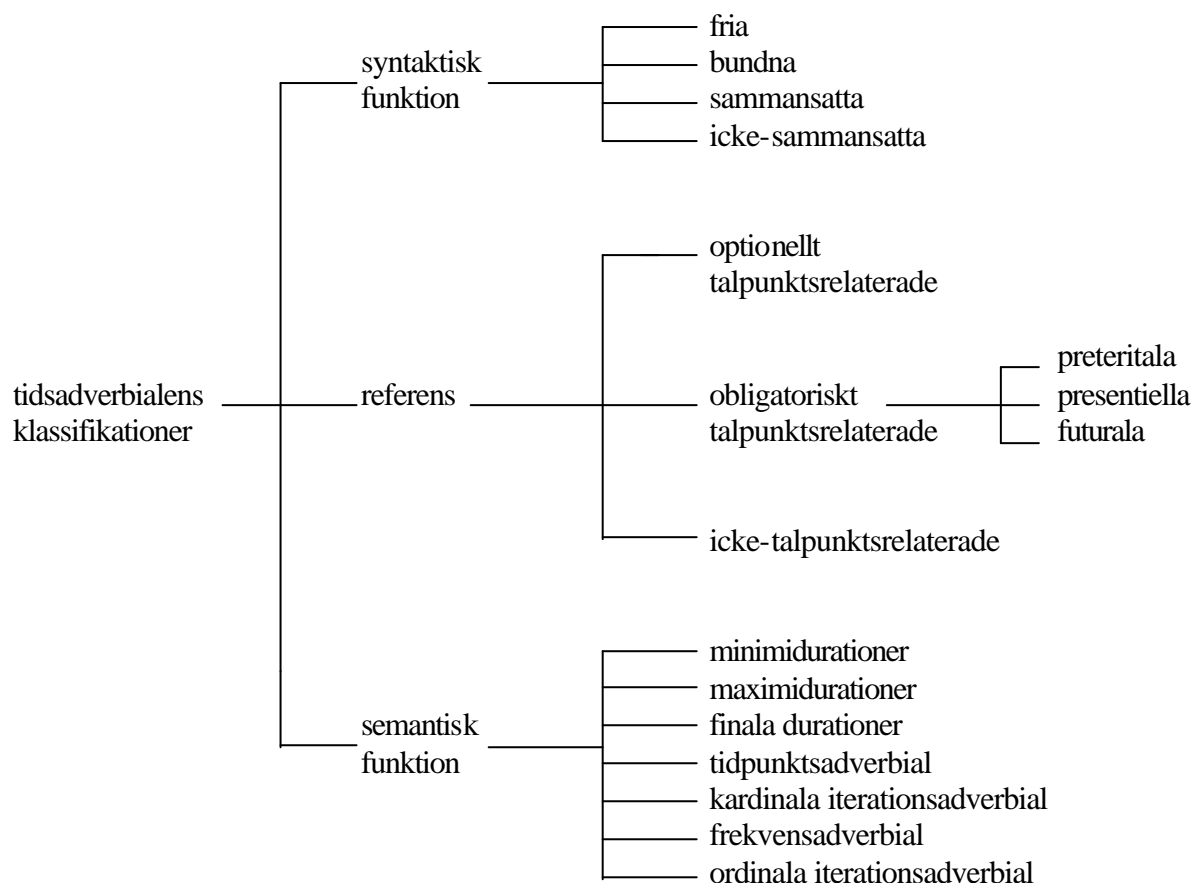
De tidsadverbial som besvarar frågan *vilken gång i ordningen?* kallas för ordinala iterationsadverbial (Andersson 1977, 46) eller också för sekvensadverbial (Andersson 1994, 83). Dessa anger att en händelse upptar en viss position i en serie av likartade händelser (Andersson 1977, 58). I samband med ordinala iterationsadverbial används oftast prepositionen *för*. Därtill används ett ordinaltal eller ett ordinativt pronomen och ordet *gång* i bestämd form som huvudord, ex. (21a)-(21b). (SAG b, 537.)

- (21) a. Han bokade hotellrummet *för tredje gången*.
 b. I går träffades vi *för sista gången*.

Till de ordinala iterationsadverbialen räknas enligt SAG (b, 537) också fall som *igen, åter, en gång till, på nytt* och *än(nu) en gång*. Tidsadverbial av detta slag är emellertid mindre specifika eftersom de bara anger att handlingen redan har inträffat minst en gång, dvs. det sägs inte exakt hur många gånger handlingen har inträffat tidigare.

3.2.3 Sammanfattning av klassificering

Tidsadverbial kan klassificeras på många olika sätt. I figur 2 presenteras de väsentligaste klassifikationerna för denna studie.

Figur 2 Tidsadverbialens olika klassifikationer

Det framgår av figuren att tidsadverbialen kan klassificeras på basis av deras syntaktiska funktion, referens och semantiska funktion. Indelningen baserar sig först och främst på Andersson (1977) och SAG. På basis av den syntaktiska funktionen finns det fyra typer av tidsadverbial: fria, bundna, sammansatta och icke-sammansatta. När utgångspunkten är referens kan tidsadverbialen delas in i optionellt talpunktsrelaterade, obligatoriskt talpunktsrelaterade och icke-talpunktsrelaterade. De obligatoriskt talpunktsrelaterade delas vidare in i preteritala, presentiella och futura tidsadverbial. På basis av den semantiska funktionen kan tidsadverbialen för sin del delas in i minimi-, maximi- och finala durationer, tidpunktsadverbial, kardinala iterationsadverbial, frekvensadverbial och ordinala iterationsadverbial. Förutom dessa klassifikationer finns det också flera andra som emellertid inte är så väsentliga i denna studie.

4 TIDIGARE STUDIER AV TIDSADVERBIAL I INLÄRARSVENSKAN

4.1 Problem med finskans kasus och svenskans prepositioner

Gass & Selinker (1994, 22) konstaterar att prepositioner är bland de svåraste strukturerna i L2-inläring. De vållar ofta stora problem också för finska inlärare av svenska. Orsaken beror troligen på att svenskan är ett typiskt prepositionsspråk medan finskan har ett kasussystem och därtill postpositioner och några enstaka prepositioner. Tidigare undersökningar har enligt Juurakko (1996, 17) nämligen visat att inlärare av L2 har svårigheter med att lära sig målspråkliga konstruktioner som saknar motsvarigheter i L1. Att lära in och använda svenskans prepositioner är enligt Hakulinen (1977, 7) svårt för finskspråkiga eftersom finskans olika kasus inte överensstämmer med svenskans prepositioner, dvs. det finns således ingen 1:1-motsvarighet mellan dem. Hakulinen konstaterar att ett kasus å ena sidan kan motsvara omkring fem olika prepositioner i olika konstruktioner medan prepositionerna å andra sidan kan ha närmare tio olika motsvarigheter i finskan. Detta framgår av tabell 6.

Tabell 6 Finskans kasus vs svenskans temporala prepositioner (Juurakko 1996, 171)

	inessiv	adessiv	elativ	ackusativ	essiv	illativ	translativ	instruktiv	totalt
på	x	x	x		x	x	x	x	7
under	x	x	x	x	x	x		x	7
i	x	x	x	x	x		x		6
vid	x	x	x		x	x			5
om	x	x			x			x	4
för		x		x			x		3
efter			x			x			2
till						x	x		2
från			x						1
(i)genom				x					1
inom	x								1
med	x								1
mot		x							1
per	x								1
sedan				x					1
över							x		1
totalt	8	7	6	5	5	5	5	3	44

Det framgår av tabell 6 att prepositionerna *på*, *under*, *i*, *vid* och *om* används för att ge uttryck för de flesta olika kasus, t.ex. prepositionen *på* motsvarar sju olika kasus. Det är emellertid värt att påpeka att när det gäller t.ex. Anderssons semantiska kategorier är motsvarigheten mellan kasus och preposition olik i olika kategorier. Antalet möjliga prepositioner varierar också mycket i de olika kategorierna, vilket för sin del orsakar svårigheter för finska inlärare. Enligt Juurakko (1996, 168, 170-172) används olika prepositioner allra mest vid tidpunktsadverbial. Vid dessa förekommer i svenskan till och med 22 olika prepositioner, i finskan däremot åtta kasus och därtill också några pre- och postpositioner.

essiv:	maanantaina – på måndagen viime kesänä – i somras
translativ:	lopuksi – till sist
inessiv:	syyskuussa – i september kuun vaihteessa – vid månadsskiftet
elativ:	loppuviikosta – i slutet av veckan
illativ:	vanhaan hyvään aikaan – på den gamla tiden
adessiv:	tällä hetkellä – i detta nu / för tillfället kesäkuun loppupuolella – mot slutet av juni
instruktiv:	kesäisin – på somrarna iltaisin – om kvällarna

Enligt Juurakko (1996, 172-173) kan minimidurationer uttryckas med 14 prepositioner. I finskan förekommer tre kasus och några pre- och postpositioner.

akkusativ / partitiv:	kahden vuoden ajan – i två år monta vuotta – sedan många år tillbaka
elativ:	viime vuodesta – från senaste år
illativ:	kuukauden loppuun – till slutet av månaden

Enligt Juurakko (1996, 173) uttrycks frekvensadverbialen i finskan med inessiv eller postposition och i svenskan med fem prepositioner (*i, om, per, på* och *under*).

inessiv: kaksi kertaa viikossa – två gånger i veckan
 kaksi kertaa päivässä – två gånger om dagen

Maximidurationer uttrycks enligt Juurakko (1996, 173) med fyra prepositioner i svenskan (*på, med, inom* och *sedan*) och med inessiv, illativ eller preposition i finskan.

inessiv: kolmessa viikossa – inom tre veckor

illativ: ei kahteen vuoteen – inte på två år

Enligt Juurakko (1996, 173) uttrycks finala durationer för sin del med fem prepositioner (*för, i, på, till* och *över*) i svenskan medan i finskan förekommer endast translativ.

translativ: viikoksi – för en vecka
 kello viideksi – till klockan fem

Som ett slags undantag konstaterar Juurakko (1996, 174) att de ordinala iterationsadverbialen uttrycks endast med partitiv i finskan och med prepositionen *för* i svenskan.

partitiv: kolmatta kertaa – för tredje gången

Som jag redan har konstaterat i 3.2.2, kan enligt SAG (b, 537) prepositionerna *till* och *på* också förekomma vid ordinala iterationsadverbial. Detta gäller i nominalfrasen *en gång till* och i det lexikaliserade *på nytt*.

Enligt Juurakko (1996, 174) är det sannolikt att tidpunktsadverbialen är de svåraste att lära in eftersom det finns så många möjligheter att välja mellan. De andra semantiska kategorierna kan vara lättare eftersom det finns färre alternativa prepositioner och eftersom det i några fall kan ges en regel till hjälp. Juurakko konstaterar emellertid att de andra semantiska kategorierna också kan orsaka svårigheter eftersom dessa kategorier troligen inte är lika frekventa i inflödet som tidpunktsadverbialen.

4.2 Typiska drag och fel i inläraarsvenskan

Beträffande det komplexa förhållandet mellan finskans kasus och svenskans prepositioner konstaterar Juurakko (1996, 175) att finskans inessiv motsvaras oftast av prepositionen *i* i inläraarspråket. Finskspråkiga inlärare tycks således associera prepositionen *i* med inessivändelsen *-ssa/-ssä*. Fel som beror på detta förekommer troligen också i materialet för denna studie.

Enligt Juurakko (1996, 176) är *i* den mest frekventa prepositionen i finskspråkiga inläraarnas IL. Hon konstaterar också att *på*, *efter* och *för* tycks vara de näst frekventaste prepositionerna. Kotsinas (1984, 193) har också observerat att prepositionerna *i* och *på* är de som används mest i IL. Hakulinen (1977, 39-40) påpekar att det är relativt vanligt att finskspråkiga inlärare utelämnar prepositioner i sin inläraarsvenska. Enligt henne är detta typiskt särskilt för minimidurationer, dvs. uttryck som i finskan står i ackusativ eller nominativ men som i svenskan motsvaras av prepositionsuttryck, ex. (22a)-(22b). Kotsinas (1984, 194) och Juurakko (1996, 180, 193) har observerat detsamma.

- (22) a. Han har varit **två månader* pensionerad [*pensionerad i två månader*].
 b. Jag har spelat piano redan **[i] nio år*.

Enligt Laurén (1994, 162) kan utelämnandet av en preposition grunda sig på finskans inverkan. Eftersom det i finskan inte finns prepositioner uppfattas de ofta som jämförelsevis betydelsefattiga. Nikula (1986, 87) betonar emellertid att i temporala (och i lokala) uttryck har prepositioner både en syntaktisk funktion och ett semantiskt innehåll, vilket innebär att betydelsen förändras om man utelämnar eller byter prepositionen. Juurakko (1996, 184-186) har observerat i sin undersökning att finskspråkiga gymnasister gör flest fel när det gäller att välja den rätta prepositionen. Fel som orsakas av utelämnande eller överflödigt bruk av en preposition är mycket färre. Detsamma konstaterar också Laurén (1994, 164) och Kotsinas (citerad i Juurakko 1996, 52). Juurakko (1996, 191) har också observerat att överflödigt bruk av en preposition tycks vara vanligare än utelämnandet. Juurakko (1996, 184) konstaterar att de svåraste prepositionerna tycks vara *i*, *för*, *på*, *efter* och *om* och dessa prepositioner används oftast inkorrekt i stället för andra prepositioner. Prepositionen *i* används felaktigt allra mest och Juurakko (1996, 185) påpekar att det är en allmän tendens att inlärare gynnar prepositionen *i* på bekostnad av andra. Kotsinas (1984, 196) påstår däremot att det är

prepositionen *på* som används om man inte har ett bättre alternativ. De lättaste temporala prepositionerna tycks enligt Juurakko (1996, 195) vara *efter* och *under*, eftersom de båda har en postposition som motsvarighet i finskan (*efter* 'jälkeen', *under* 'aikana').

Uttryck med prepositionen *i* är enligt Juurakko (1996, 186-187) lättare att lära in än de med prepositionen *på*. Detta leder till att prepositionen *i* överanvänds på bekostnad av *på* vid tidspunktsadverbial, ex. (23a)-(23b). Uttryck som *på morgonen*, *på kvällen* och *på sommaren* tycks orsaka de största svårigheterna. Juurakko (1996, 168-169) antar att orsaken ligger i att med dessa substantiv kan både *i* och *på* användas men i olika betydelser. Det räcker således inte att man känner till en preposition som kan kombineras med substantivet i fråga utan man måste också ta hänsyn till betydelsen och substantivets form. Orsaken kan enligt Juurakko också ligga i engelskans påverkan. Enligt Juurakko (1996, 187) tycks det även vara svårare med uttryck som betecknar tider på dygnet än uttryck som betecknar veckodagar eller årstider.

- (23) a. Förstås frågar de **i [på] morgonen..* (jfr engl. *in the morning*)
 b... att du inte äta så mycket **i [på] kvällena.* (jfr engl. *in the evening*)

Kotsinas (1984, 195-196) har däremot observerat att fraser som *i dag*, *i går* och *i morgon* lärs in som lexikala enheter (helfrasinläring) medan prepositionen *på* används annars i tidspunktsadverbial.

När det gäller durationer påpekar Juurakko (1996, 181, 188, 205) att prepositionen *för* används ofta i stället för prepositionerna *i*, *på* och *till*, ex. (24a)-(24c). I detta fall är engelskans påverkan antagligen mycket stark.

- (24) a. Jag har själv spelat fotboll **för [i] tio år.* (jfr engl. *for ten years*)
 b. Jag kommer att sova **för [till] middagen.*
 c. ..du vill vara slanka och stiliga **för [på] en månad.*

Enligt Juurakko (1996, 192, 194) utelämnas prepositionen *för* ofta i frasen *för – sedan*. Detta är enligt henne ett tecken på interferens från finskan, eftersom prepositionen *för* i frasen i fråga inte har någon motsvarighet i finskan och uppfattas således som betydelsefattig. Juurakko påpekar också att det inte heller i engelskan behövs någon preposition i den motsvarande frasen (*two weeks ago*).

Prepositionen *på* används enligt Juurakko (1996, 189) felaktigt när det gäller det förflutna och framtiden, ex. (25a)-(25b), samt i samband med orden *jullov*, *sommarlov* och *veckoslut*, ex. (25c).

- (25) a. **På onsdag kväll [i onsdags kväll]* har vi sjungit.
 b. ..som kommer att inte arbeta **på sommaren [i sommar]*.
 c. **På [under] veckoslutet* har jag tid att göra saker.

Juurakko (1996, 190) påpekar också att i stället för prepositionerna *i* och *på* används ofta prepositionen *om*, ex. (26a)-(26b). Prepositionerna *i* och *efter* förekommer däremot i kontexter där prepositionen *om* är obligatorisk, ex. (26c).

- (26) a. ..och jag går till sportsalen *fyra gånger *om [i] veckan*.
 b. Där kommer vi att vara **om [i] två veckor*.
 c. Men naturligtvis ska jag komma hem **efter [om] en vecka*.

I (26a) är det fråga om frekvensadverbial som enligt målspråksnormen bildas med prepositionen *i*. *I* är också obligatoriskt i minimidurationen i (26b). Uttrycket *om en vecka* i (26c) är exempel på obligatoriskt talpunktsrelaterade tidsadverbial där prepositionen *efter* ofta används inkorrekt i stället för *om*.

Enligt Juurakko (1996, 193) orsakar vissa substantiv, t.ex. *dag* och *kväll*, också problem eftersom de ibland kräver en preposition men om de däremot konstrueras med ett pronomen eller ett artikelord (*samma kväll*, *en dag*) är prepositionen överflödig. Juurakko (1996, 192) har observerat att det är just dessa kontexter som överflödigt bruk av en preposition förekommer mest i. Juurakko (1996, 194) påstår också att överflödigt bruk av en temporal preposition förstärks under gymnasietiden.

5 ANALYS AV MATERIALET

5.1 Allmänt

I materialet finns sammanlagt 1388 tidsadverbial (592 i Gym1, 426 i Gym4 och 370 i Gym8). Beträffande tidsadverbialens syntaktiska funktion förekommer framför allt fria och icke-sammansatta tidsadverbial medan de bundna och sammansatta finns bara några få exempel på. Mellan årskurserna finns inga nämnvärda skillnader.

- (27) a. *Efter grundskolan* jag går till gymnasiet. (Gym1 L01)
 b. *I somras* jag sjungade i konferensen ... (Gym1 L20)
 c. Båtresan till Umeå hamnen tog *fyra timmar*. (Gym1 N10)
 d. **I måndagmorgon* jag går i bilputiken ... (Gym4 N59)

Satserna (27a)-(27b) ovan är exempel på fria och icke-sammansatta tidsadverbial. Uttrycket *fyra timmar* i (27c) är för sin del ett bundet tidsadverbial; predikatet *tog* kräver det. Sats (27d) är exempel på sammansatta tidsadverbial.

När det gäller prepositionella och icke-prepositionella tidsadverbial är siffrorna något olika beroende på om det är fråga om målspråksnormen (obligatoriska kontexter) eller det egentliga inlärarespråket (icke-obligatoriska kontexter). När det gäller obligatoriska kontexter förekommer i materialet 551 prepositionella och 837 icke-prepositionella tidsadverbial, medan det i icke-obligatoriska kontexter finns 532 prepositionella och 856 icke-prepositionella tidsadverbial. Detta framgår av tabellerna 7 och 8. Skillnader mellan frekvenserna beror på utelämnande och överflödigt bruk av temporala prepositioner vilka betraktas närmare i avsnitt 5.3.2.

Tabell 7 Tidsadverbial i obligatoriska kontexter

	prep		icke-prep		totalt	
	f	%	f	%	f	%
Gym1	271	45,8	321	54,2	592	100,0
Gym4	182	42,7	244	57,3	426	100,0
Gym8	86	23,2	284	76,8	370	100,0
totalt	539	38,8	849	61,2	1388	100,0

Tabell 8 Tidsadverbial i icke-obligatoriska kontexter

	prep		icke-prep		totalt	
	f	%	f	%	f	%
Gym1	256	43,2	336	56,8	592	100,0
Gym4	180	42,3	246	57,7	426	100,0
Gym8	84	22,7	286	77,3	370	100,0
totalt	520	37,5	868	62,5	1388	100,0

Det framgår av tabellerna 7 och 8 att det i alla årskurser förekommer fler icke-prepositionella än prepositionella tidsadverbial. De icke-prepositionella utgör sammanlagt drygt 60 % av alla tidsadverbial medan andelen prepositionella är ca 38 %. I Gym1 och Gym4 utgör de icke-prepositionella tidsadverbialen över hälften av alla tidsadverbial. I Gym8 är skillnaden störst; de icke-prepositionella utgör till och med ca 77 % av alla tidsadverbial. Detta beror på att det i uppsatserna i Gym8 finns avsevärt många belägg på adverbial av typen *alltid*, *ofta* och *ibland*. Av tabellerna framgår också att antalet prepositionella tidsadverbial är klart störst i Gym1 och minst i Gym8. Användning av prepositionella tidsadverbial tycks således minska under gymnasietiden.

I föreliggande studie koncentrerar jag mig först och främst på de prepositionella tidsadverbialen. I tabell 9 visas frekvenserna för alla temporala prepositioner som förekommer i materialet. Postpositionen *runt* räknas i detta fall också till prepositioner. De inkorrekta fallen **in* och **on* har också tagits med även om dessa prepositioner inte finns i svenskan.

Tabell 9 Temporala prepositioner i materialet

preposition	Gym1		Gym4		Gym8	
	f	%	f	%	f	%
i	141	55,1	76	42,2	26	31,0
på	65	25,4	77	42,8	12	14,3
efter	16	6,3	5	2,8	15	17,9
under	12	4,7	2	1,1	6	7,1
till	8	3,1	1	0,6	1	1,2
sedan	3	1,2	1	0,6	2	2,4
om	2	0,8	2	1,1	8	9,5
för	2	0,8	3	1,7	9	10,7
från	1	0,4	3	1,7	2	2,4
från-till	1	0,4	0	0,0	0	0,0
före	1	0,4	0	0,0	0	0,0
mellan	1	0,4	1	0,6	0	0,0
per	1	0,4	7	3,9	0	0,0
av	1	0,4	0	0,0	0	0,0
runt	0	0,0	1	0,6	0	0,0
genom	0	0,0	0	0,0	1	1,2
inom	0	0,0	0	0,0	1	1,2
vid	0	0,0	0	0,0	1	1,2
*in	1	0,4	0	0,0	0	0,0
*on	0	0,0	1	0,6	0	0,0
totalt	256	100,0	180	100,0	84	100,0

Antalet olika temporala prepositioner är nästan detsamma i Gym1 (15 olika), Gym4 (13 olika) och Gym8 (12 olika). Av tabellen framgår att i Gym1 förekommer allra mest prepositioner, dvs. 256 belägg. Motsvarande siffra i Gym4 är 180 och i Gym8 endast 84. Det framgår av tabellen att den mest frekventa prepositionen är *i* och de näst frekventa är *på* och *efter*. Juurakko (1996, 176) och Kotsinas (1984, 193) har också observerat att *i* och *på* är de prepositioner som mest används i inlärarespråket. I Gym1 utgör prepositionen *i* över hälften (55,1 %) av alla använda prepositioner, i Gym8 är motsvarande andel 31,0 %. Skillnaden är signifikant ($\chi^2=10,1$, $df=1$, $p<0,001$). I Gym4 har *på* en aning större andel än *i* (42,8 % vs 42,2 %).

När det gäller tidsadverbialens referens är de intressantaste fallen för denna studie de med obligatoriskt talpunktsrelaterade (t.ex. *Han kommer om en vecka*) och icke-talpunktsrelaterade (t.ex. *Han kom efter en vecka*) tidsadverbial samt preteritala (*i somras*), presentiella (*i sommar*) och futurala (*i sommar*) adverbial. Deras förekomster betraktas närmare i avsnitt

5.3.1. Beträffande referensen förekommer i materialet också fokuserande tidsadverbial av typen *först*, *redan* och *längre*. I Gym1 utgör dessa 7,9 % (47 / 592), i Gym4 3,8 % (16 / 426) och i Gym8 10,0 % (37 / 370) av alla tidsadverbial. Det går inte att dela in dessa i Anderssons semantiska kategorier och därför måste de i viss mån lämnas utanför analysen.

Beträffande felen i användning av tidsadverbial kan man i någon mån upptäcka finskans och engelskans påverkan. Interferens i samband med prepositionella tidsadverbial betraktas närmare i avsnitt 5.3.3. När det gäller de icke-prepositionella tidsadverbialen syns först och främst interferens från engelskan i sättet att skriva vissa ord. Exempel på detta är **clockan* och **often* i vilka det är fråga om lån och kodväxling. Ett ytterligare exempel är **samtiden* som förekommer i stället för ordet *ibland*. Denna nybildning kommer uppenbarligen från engelskans *sometimes*. Interferens av detta slag påträffas närmast i Gym1. Antalet belägg är litet och fall som dessa kommer inte att betraktas närmare i fortsättningen.

När det gäller att dela in både de prepositionella och de icke-prepositionella tidsadverbialen i Anderssons semantiska kategorier finns i Gym1 och Gym8 alla kategorier representerade medan det i Gym4 inte finns några belägg på finala durationer. Jag behandlar kardinala iterationsadverbial som tidpunktsadverbial. I tabell 10 anges frekvenserna för olika semantiska kategorier.

Tabell 10 Semantiska kategorier i materialet

kategori	Gym1		Gym4		Gym8	
	f	%	f	%	f	%
tidpunkt	348	63,9	286	69,8	95	28,5
frekvens	119	21,8	87	21,2	201	60,4
minimi	72	13,2	29	7,1	27	8,1
ordinala	4	0,7	5	1,2	5	1,5
maximi	1	0,2	3	0,7	3	0,9
finala	1	0,2	0	0,0	2	0,6
totalt	545	100,0	410	100,0	333	100,0

Det framgår av tabellen att tidpunktsadverbialen utgör den dominerande kategorin och att frekvensadverbialen har den näst högsta frekvensen. I Gym1 och i Gym4 utgör tidpunktsadverbialen klart över 60 % av alla tidsadverbial. Skillnaderna är signifikanta när det gäller Gym1 och Gym8 samt Gym4 och Gym8 (Gym1-Gym8: $\chi^2=103.2$, $df=1$, $p<0.001$;

Gym4-Gym8: $\chi^2=125.0$, $df=1$, $p<0.001$). I Gym8 dominerar frekvensadverbialen med 60,4 % medan tidpunktsadverbialens andel är 28,5 %. Frekvensadverbialens stora andel i Gym8 beror på att det i abiturientuppsatserna finns en massa förekomster av tidsadverbial av typen *alltid*, *ofta* och *ibland*. Dessa utgör till och med 82,1 % (165 belägg) av alla frekvensadverbial i Gym8. Tidpunktsadverbialens höga frekvens i alla årskurser kan för sin del bero på att det inom denna kategori finns mest olika slags tidsadverbial. Av tabellen framgår också att minimidurationernas andel är klart större i Gym1 än i Gym4 och Gym8. Det är värt att komma ihåg att uppsatsämnen kan påverka vilka slags tidsadverbial gymnasisterna använder. Ordinala iterationsadverbial, maximidurationer och finala durationer förekommer med bara få belägg i alla årskurser. För att få en mer heltäckande bild av de semantiska kategorierna betraktas de prepositionella tidsadverbialen närmare i det följande.

5.2 Prepositionella tidsadverbial i materialet

5.2.1 Funktion-form-analys

I funktion-form-analysen vill jag undersöka vilka former, dvs. prepositioner, inlärnarna använder när de vill uttrycka en viss funktion, dvs. en viss semantisk kategori. Jag behandlar tidpunktsadverbialen, frekvensadverbialen och minimidurationerna i tabellarisk form eftersom de utgör de mest frekventa kategorierna (jfr tabell 10, s. 40). I tabell 11 visas frekvenserna för prepositioner som förekommer i tidpunktsadverbial.

Tabell 11 Prepositioner i tidpunktsadverbial

preposition	Gym1		Gym4		Gym8	
	f	%	f	%	f	%
i	105	51,7	75	46,0	25	36,8
på	62	30,5	75	46,0	11	16,2
efter	16	7,9	5	3,1	14	20,6
under	11	5,4	2	1,2	6	8,8
till	3	1,5	0	0,0	0	0,0
för	1	0,5	3	1,8	6	8,8
före	1	0,5	0	0,0	0	0,0
mellan	1	0,5	1	0,6	0	0,0
om	1	0,5	1	0,6	5	7,4
per	1	0,5	0	0,0	0	0,0
av	1	0,5	0	0,0	0	0,0
vid	0	0,0	0	0,0	1	1,5
*on	0	0,0	1	0,6	0	0,0
totalt	203	100,0	163	100,0	68	100,0

Av tabellen framgår att det i alla årskurser är framför allt prepositionen *i* som används för att ange tidpunkt. Skillnaden mellan andelen *i* och de övriga prepositionerna är signifikant endast när det gäller Gym1 och Gym8 ($x = 4.6$, $df=1$, $p < 0.05$). Exempel på *i* i tidpunktsadverbial är fraser som *i dag*, *i augusti*, **i vinter [på vintern]*. I Gym1 har *i* en klart större andel än det näst frekventa *på*. I Gym4 visar prepositionen *på* (t.ex. *på 60-talet*, **på [i] framtiden*) emellertid samma andel som *i*. I Gym8 har *efter* (t.ex. *efter sommaren*) en högre frekvens än *på*, medan i Gym1 och Gym4 är *efter* inte så vanlig. Inlärarna tycks föredra prepositionerna *i* och *på* i stället för de andra. Juurakko (1996, 176) och Kotsinas (1984, 193) har observerat detsamma. *I* och *på* tillsammans utgör i Gym1 82,2 %, i Gym4 till och med 92,0 % och i Gym8 53,0 % av alla prepositioner. Jämfört med andelen andra prepositioner är skillnaden signifikant (Gym1-Gym4: $x^2=7.4$, $df=1$, $p < 0.05$; Gym1-Gym8: $x^2=23.3$, $df=1$, $p < 0.001$; Gym4-Gym8: $x^2=46.7$, $df=1$, $p < 0.001$). Speciellt i Gym4 förekommer således bara få andra prepositioner. Prepositionerna *för* (t.ex. *för fem år sedan*) och *om* (t.ex. *om en månad*) är vanligare i Gym8 än i Gym1 och Gym4. Prepositionen *under* (t.ex. *under perioderna*) är för sin del vanligare i Gym1 och Gym8 än i Gym4. Andra prepositioner har bara få belägg i alla årskurser.

Antalet prepositionella frekvensadverbial (44 belägg) är relativt litet när det jämförs med antalet alla frekvensadverbial (407 belägg). I tabell 12 visas frekvenserna för olika prepositioner i frekvensadverbial.

Tabell 12 Prepositioner i frekvensadverbial

preposition	Gym1		Gym4		Gym8	
	f	%	f	%	f	%
i	32	91,4	0	0,0	1	33,3
på	2	5,7	0	0,0	1	33,3
under	1	2,9	0	0,0	0	0,0
per	0	0,0	6	100,0	0	0,0
om	0	0,0	0	0,0	1	33,3
totalt	35	100,0	6	100,0	3	100,0

Av tabellen framgår att prepositionella frekvensadverbial förekommer för det mesta i Gym1. Prepositionen *i* (t.ex. *två gånger i veckan*) dominerar klart. Den utgör 72,7 % av beläggen och förekommer huvudsakligen i Gym1. I Gym1 bildas frekvensadverbial också med *på* (t.ex. *två eller tre timmar *på [om] dagen*) och *under* (t.ex. *3 lektioner *under dagarna [om dagen]*) även om deras andel är mycket liten. Prepositionen *per* (t.ex. *flera timmar per dag*) används endast i Gym4 där den är den enda prepositionen.

Antalet prepositionella minimidurationer (29 belägg) är också relativt litet jämfört med antalet alla minimidurationer (128 belägg). Detta beror på att framför allt prepositionen *i* i de flesta fall har utelämnats korrekt eller inkorrekt. I tabell 13 anges frekvenserna för olika prepositioner i minimidurationer.

Tabell 13 Prepositioner i minimidurationer

preposition	Gym1		Gym4		Gym8	
	f	%	f	%	f	%
<i>i</i>	4	30,8	1	11,1	0	0,0
<i>sedan</i>	3	23,1	1	11,1	2	28,6
<i>till</i>	2	15,4	1	11,1	0	0,0
<i>för</i>	1	7,7	0	0,0	1	14,3
<i>från</i>	1	7,7	3	33,3	2	28,6
<i>från-till</i>	1	7,7	0	0,0	0	0,0
<i>runt</i>	0	0,0	1	11,1	0	0,0
<i>på</i>	0	0,0	1	11,1	0	0,0
<i>om</i>	0	0,0	1	11,1	1	14,3
<i>genom</i>	0	0,0	0	0,0	1	14,3
<i>*in</i>	1	7,7	0	0,0	0	0,0
totalt	13	100,0	9	100,0	7	100,0

Av tabell 13 framgår att antalet alla prepositioner är litet i alla årskurser. I Gym1 utgör prepositionen *i* (t.ex. *i årtal*) 30,8 % av beläggen medan det i Gym8 inte finns några belägg på *i*. Prepositionen *sedan* (t.ex. *sedan dess*) har den näst högsta frekvensen (23,1 %) i Gym1 och den högsta frekvensen tillsammans med *från* (28,6 %) i Gym8. I Gym4 har *från* (t.ex. *från 50-60-talet*) den högsta frekvensen (33,3 %). Andra prepositioner har bara få belägg i alla årskurser. Prepositionen *för* (t.ex. **för [i] många år*) har endast ett belägg både i Gym1 och i Gym8 och inga belägg alls i Gym4. Detta skiljer sig från Juurakkos (1996, 181) studie där *för* är den dominerande prepositionen i minimidurationer.

5.2.2 Form-funktion-analys

I form-funktion-analysen vill jag ta reda på i vilka funktioner, dvs. semantiska kategorier, inlärarna använder en viss form, dvs. en viss preposition. Jag behandlar prepositionerna *i* och *på* i tabellarisk form eftersom de är de mest frekventa prepositionerna i materialet (jfr. tabell 9, s. 39). Av tabell 14 framgår i vilka semantiska kategorier prepositionen *i* förekommer.

Tabell 14 Semantiska kategorier hos prepositionen *i*

kategori	Gym1		Gym4		Gym8	
	f	%	f	%	f	%
tidpunkt	105	74,5	75	98,7	25	96,2
frekvens	32	22,7	0	0,0	1	3,8
minimi	4	2,8	1	1,3	0	0,0
totalt	141	100,0	76	100,0	26	100,0

Det framgår av tabell 14 att prepositionen *i* används för att ange tidpunkt, frekvens och minimiduration. I alla årskurser förekommer den allra oftast i tidpunktsadverbial. I Gym1 används *i* också relativt ofta i frekvensadverbial (22,7 %). Sats (28a) nedan är exempel på detta. I minimidurationer, som i (28b), används *i* oftast i Gym1 medan det i Gym8 inte finns några belägg på *i* i minimidurationer. I Gym4 förekommer *i* inte alls i frekvensadverbial och bara en gång i minimidurationer. Exemplet (28c)–(28g) innehåller de mest frekventa tidpunktsadverbialen *i dag*, *i framtiden* och *i slutet av* samt beteckningar för årstider och tider på dygnet.

- (28) a. Vi tränar *två gånger i veckan* ... (Gym1 N03)
 b. ... jag har spelat *i fyra år*. (Gym1 N52)
 c. De är inte okända saker för människor *i dag*. (Gym4 L08)
 d. ... jag ska skaffa en tatuering *i framtiden*. (Gym8 L41)
 e. Första lovet var *i slutet av augusti*. (Gym1 L37)
 f. Hjälmen kan vara obehaglig **i sommar [på sommaren]* ... (Gym4 L19)
 g. De går sover **i kväll [på kvällen]* ... (Gym4 N18)

Av tabell 15 framgår i vilka semantiska kategorier prepositionen *på* förekommer.

Tabell 15 Semantiska kategorier hos prepositionen *på*

kategori	Gym1		Gym4		Gym8	
	f	%	f	%	f	%
tidpunkt	62	95,4	75	97,4	11	91,7
frekvens	2	3,1	0	0,0	1	8,3
ordinala	1	1,5	0	0,0	0	0,0
minimi	0	0,0	1	1,3	0	0,0
maximi	0	0,0	1	1,3	0	0,0
totalt	65	100,0	77	100,0	12	100,0

Av tabellen framgår att prepositionen *på* används i tidpunktsadverbial, frekvensadverbial, ordinala iterationsadverbial, minimidurationer och maximidurationer. I alla årskurser används

på allra oftast i tidpunktsadverbial. I Gym1 förekommer *på* också i frekvensadverbial, ex. (29a) och en gång i ordinala iterationsadverbial, ex. (29b). I Gym4 används den också i minimidurationer, ex. (29c) och maximidurationer, ex. (29d). I Gym8 förekommer prepositionen *på* endast i tidpunkts- och frekvensadverbial. I Gym1 och Gym4 (65 och 77 belägg) används *på* klart oftare än i Gym8 (12 belägg). När det gäller tidpunktsadverbial används prepositionen *på* oftast i beteckningar för årstider och delar av dygnet. Exempelen (29e)–(29h) illustrerar detta.

- (29) a. Jag måste gör läxorna 2 timmar **på dagarna [om dagen]*. (Gym1 L33)
 b. Nästa dag ska jag *på nytt* på jakt ... (Gym1 N71)
 c. Mer än vad av oss cyklar **på [-] hela året*. (Gym4 L52)
 d. Hurdant har vi skövlade oss naturen *på så kort tid?*(Gym4 L33)
 e. *På sommaren* spelar jag tennis och fotboll. (Gym1 L03)
 f. ...det är inte trevligt att cykla *på vintern*. (Gym4 L27)
 g. ... det är kul att åka cykeln när det är kallt *på morgonen*. (Gym4 L12)
 h. När jag går ut *på kvällen* ... (Gym8 L47)

Andra prepositioner än *i* och *på* har relativt få förekomster (jfr tabell 9, s. 39). Prepositionen *efter* används huvudsakligen för att ange tidpunkt. I Gym1 och Gym8 förekommer den oftare än i Gym4. I Gym8 används *efter* också en gång i maximidurationer. *Efter* används för det mesta i fall som sats (30a) eller i fall som är obligatoriskt talpunktsrelaterade, ex. (30b) eller icke-talpunktsrelaterade, ex. (30c).

- (30) a. *Efter grundskolan* jag går till gymnasiet. (Gym1 L01)
 b. **Efter [om] några år* ska du vara nöjd ... (Gym4 L12)
 c. *Efter några monaten* fick jag veta ... (Gym8 N04)

Prepositionen *under* används i alla årskurser i tidpunktsadverbial. Frasen *under de senaste åren* är ett exempel på detta. I Gym1 förekommer den också en gång i frekvensadverbial (3 lektioner **under dagarna [om dagen]*). I Gym1 och Gym8 förekommer *under* oftare än i Gym4. Prepositionen *för* används i alla årskurser för att ange tidpunkt. I Gym1 och Gym4 förekommer den också i minimidurationer och i Gym4 därtill också i finala durationer (t.ex. *för livet*). I tidpunktsadverbial används *för* i frasen *för – sedan* och i minimidurationer felaktigt som svar på frågan *hur länge* (bara två belägg i hela materialet).

Prepositionen *om* används i alla årskurser för att ange tidpunkt i fall som är obligatoriskt talpunktsrelaterade, ex. (31a) eller icke-talpunktsrelaterade, ex. (31b). I Gym8 är detta

vanligare än i Gym1 och Gym4. I Gym1 och Gym8 förekommer *om* felaktigt också i maximidurationer, i Gym4 och Gym8 också i minimidurationer. Satserna (31c)-(31d) är exempel på dessa. I Gym8 används den också en gång för att ange frekvens, ex. (31e).

- (31) a. Jag ska ta körkortet *om åtta månader* ... (Gym4 N60)
 b. **Om [efter] en vecka*, efter dom hade anmält till ... (Gym8 L33)
 c. Vi går *många kilometer *om [på] en dag*. (Gym1 N71)
 d. De pratade **om [-] en stund* ... (Gym8 N27)
 e. ... och *några gång *om [i] veckan* gick dom på bio. (Gym8 L33)

Prepositionen *till* används i Gym1 och Gym4 för att ange minimiduration (t.ex. *till tre*). I Gym1 förekommer den också i tidpunktsadverbial (t.ex. *till en början*), ordinala iterationsadverbial (t.ex. *en gång till*) och finala durationer (t.ex. **till [för] den nästa period*). I Gym8 används *till* inte alls. Prepositionen *sedan* förekommer i alla årskurser endast i minimidurationer. I Gym1 används den oftare än i Gym4 och Gym8. *Sedan* förekommer i fraser av typen *sedan dess* och *sedan år 1981*.

5.3 Fel i bruket av prepositionella tidsadverbial

5.3.1 Inkorrekt bruk av temporala prepositioner

Det är först och främst prepositionerna *i*, *på*, *om* och *efter* som används inkorrekt i stället för andra. Juurakko (1996, 184) har också observerat detsamma. Dessa prepositioner är också de tre mest frekventa prepositionerna i materialet (jfr tabell 9, s. 39). I tabell 16 visas frekvenserna för inkorrekta temporala prepositioner i uppsatserna. Jag behandlar alla årskurser i samma tabell eftersom antalet belägg annars skulle vara för litet för generaliseringar. I texten behandlar jag dock skillnaderna mellan de olika årskurserna. Bland bilagorna finns tabeller för inkorrekta temporala prepositioner i de enskilda årskurserna (se bilaga 1, tabellerna 1, 2 och 3). Av tabellen framgår vilka prepositioner som används felaktigt (IL-prep) och vilka prepositioner som är de korrekta (L2-prep). Det förekommer sammanlagt 93 inkorrekta temporala prepositioner. Procentsiffrorna i tabellen visar hur stor andel av alla inkorrekta fall en viss feltyp utgör, t.ex. fall där *på* används i stället för *i* (5 belägg) utgör 5,4 % av alla inkorrekta fall. De tomma cellerna i tabellen illustrerar korrekt bruk av en temporal

preposition, t.ex. prepositionen *i* används i IL också när det krävs i L2. Av tekniska skäl är det inte möjligt att ange frekvenserna för korrekta prepositioner i samma tabell.

Tabell 16 Inkorrekta temporala prepositioner i materialet

L2-prep	i		på		om		under		efter		övriga	
IL-prep	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
i			48	51,6	4	4,3	4	4,3	0	0,0	2	2,2
på	5	5,4			2	2,2	6	6,5	0	0,0	0	0,0
om	3	3,2	2	2,2			0	0,0	5	5,4	0	0,0
efter	0	0,0	1	1,1	4	4,3	0	0,0			0	0,0
för	2	2,2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
under	0	0,0	0	0,0	1	1,1			0	0,0	0	0,0
sedan	1	1,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
till	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	1,1
per	0	0,0	1	1,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
*in	1	1,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
totalt	12	12,9	52	55,9	11	11,8	10	10,8	5	5,4	3	3,2

Det framgår av tabellen att prepositionen *i* används inkorrekt allra oftast. Juurakko (1996, 85) har konstaterat detsamma i sin studie. *I* överanvänds allra oftast i Gym1 och Gym4 medan det i Gym8 är prepositionen *om* som har den högsta felfrekvensen. Det mest frekventa felet i största allmänhet är att *i* används i stället för *på*. Denna feltyp utgör till och med 51,6 % av alla inkorrekta fall (48 / 93). I Gym1 är motsvarande procentsiffra 46,8 och i Gym4 till och med 75,0. Gym8 utgör också här ett undantag; *i* i stället för *på* utgör endast 14,3 % av alla inkorrekta fall medan det vanligaste felet är att *om* används i stället för *efter*. Intressant är att även om prepositionen *i* så ofta används i stället för *på*, används *på* däremot bara fem gånger i stället för *i*. Inkorrekt temporala prepositioner används oftast i stället för *på* (55,9 % av alla inkorrekta fall). Den allmänna tendensen gäller dock inte i Gym8 där inkorrekt temporala prepositioner oftast används i stället för *efter*. Anmärkningsvärt är att prepositionen *för* används bara två gånger i stället för *i* (2,2 % av alla inkorrekta fall). Detta strider mot Juurakkos (1996, 185) resultat där denna feltyp förekommer betydligt oftare. Prepositionen *på* används i någon mån i stället för *under*. Detsamma gäller också *om* i stället för *efter* och *efter* i stället för *om*. I Gym1 förekommer i någon mån också prepositionen *i* i stället för *om*.

Eftersom inlärarna oftast har producerat prepositionerna *i* och *på* i stället för andra presenteras deras felanvändning i tabellarisk form. I tabell 17 anges den procentuella fördelningen av fallen där *i* används i stället för andra prepositioner. Eftersom antalet belägg är relativt litet

och skillnaderna mellan årskurserna inte är så stora presenteras alla årskurser samt både över- och underanvändning i samma tabell; beträffande de enskilda årskurserna se bilaga 2, tabellerna 4, 5 och 6. På första raden i tabellen står andelen korrekta förekomster och under den anges de inkorrekta prepositionerna som inlärarna har använt. När det gäller t.ex. överanvändning (tabell 17) har prepositionen *i* använts 48 gånger i stället för *på*. Detta utgör 19,8 % av alla förekomster av *i* och 84,2 % av dess inkorrekta bruk. I tabellen står också frekvenser för överflödiga och utelämnade prepositioner vilka betraktas närmare i 5.3.2.

Tabell 17 Över- och underanvändning av den temporala prepositionen *i*

L2	Överanvändning: <i>i</i> i IL			IL	Underanvändning: <i>i</i> i L2		
	f	% alla	% fel		f	% alla	% fel
<i>i</i>	172	70,8		<i>i</i>	172	83,1	
<i>på</i>	48	19,8	84,2	<i>på</i>	5	2,4	41,7
<i>om</i>	4	1,6	7,0	<i>om</i>	3	1,4	25,0
<i>under</i>	4	1,6	5,3	<i>för</i>	2	1,0	16,7
<i>per</i>	1	0,4	1,8	<i>sedan</i>	1	0,5	8,3
<i>vid</i>	1	0,4	1,8	<i>*in</i>	1	0,5	8,3
<i>överfl</i>	13	5,3		<i>utel</i>	23	11,1	
totalt	243	100,0	100,0	totalt	207	100,0	100,0

Av tabellen framgår att prepositionen *i* överanvänds oftare än det underanvänds. Största delen av det inkorrekta bruket av *i* i stället för *på* förekommer i tidpunktsadverbial. Det är fråga om uttryck med substantiv som i målspråksnormen också kan stå med prepositionen *i*, ex. (32a)-(32c). Då är betydelsen dock en annan än med *på* (jfr tabell 5, s. 24). Detta resultat var förväntat eftersom Juurakko (1996, 186) också har konstaterat detsamma.

- (32) a. ... und **i vår [på våren]* vi har det skiloven. (Gym1 L37)
 b. Jag cyclar också mycket ofta **i somras [på sommaren]* ... (Gym4 N24)
 c. **I vinter [på vintern]* cyklande är farlig. (Gym4 L07)

I alla exempelmeningar är det fråga om tidpunktsadverbial med allmän betydelse. I (32a) har inläraren inkorrekt använt prepositionen *i* och därtill substantivets obestämda form. Uttrycket är korrekt i och för sig men dess presentiella eller futurala betydelse är inte den som inläraren har velat ange. I (32b) är det för sin del fråga om ett fall där gymnasisten har använt ett preteritalt uttryck med prepositionen *i* i stället för det korrekta. Fallet i (32c) är analogt med (32a), dvs. inläraren har använt ett *i* och för sig korrekt uttryck som ändå inte motsvarar den avsedda betydelsen.

I tabell 18 presenteras frekvenser för och fel i det slags tidpunktsadverbial som betraktades ovan. Alla årskurser presenteras också här i samma tabell; beträffande de enskilda årskurserna se bilaga 3, tabellerna 7, 8 och 9. Till felen hör både inkorrekta och utelämnade prepositioner. I några fall har också en felaktig böjningsändelse betraktats som fel. Detta gäller emellertid bara fall där tidsadverbialets betydelse blir en annan med en annan ändelse, t.ex. betydelsen hos *på fredag* är futural medan hos *på fredagen* är den allmän. Fel av detta slag är inte många utan för det mesta finns det också en inkorrekt preposition. I tabellen anges tidpunktsadverbialen i den ordningen att först står de med preterital betydelse, sedan de med presentieell, futural och allmän betydelse. Sist står de tidpunktsadverbial som har betydelsen 'bruka'.

Tabell 18 Frekvenser för och fel i vissa tidpunktsadverbial

L2-uttryck	f	fel	% rätt	L2-uttryck	f	fel	% rätt
tider på dygnet:				årstider:			
i går kväll	1	0	100,0	i somras	17	2	88,2
i kväll	1	0	100,0	i höstas	1	1	0,0
i morgon bitti	1	0	100,0	i vintras	1	1	0,0
i morgon	1	0	100,0	i våras	2	0	100,0
på morgonen	12	5	58,3	i sommar	3	2	33,3
på dagen	2	0	100,0	i höst	1	0	100,0
på kvällen	19	9	52,6	i vinter	1	0	100,0
på natten	2	0	100,0	på sommaren	40	19	52,5
på dagarna	4	0	100,0	på hösten	7	1	85,7
på kvällarna	11	1	90,9	på vintern	49	7	85,7
totalt	54	15	72,2	på våren	4	1	75,0
				på somrarna	4	0	100,0
veckodagar:				på vintrarna	1	0	100,0
i måndags	1	0	100,0	på vårarna	1	0	100,0
på fredag	1	1	0,0	om höstarna	1	0	100,0
på onsdagen	1	1	0,0	totalt	133	34	74,4
på fredagen	1	1	0,0				
på lördagen	2	1	50,0				
på söndagen	2	1	50,0				
på vardagen	1	0	100,0				
på måndagarna	1	1	0,0				
på lördagarna	1	1	0,0				
totalt	11	7	36,4				

Av tabellen framgår att uttryck för årstider har den högsta och beteckningar för veckodagar den lägsta frekvensen. Detsamma gäller i alla årskurser, men i Gym8 finns det inga belägg på

uttryck för veckodagar. Uttrycken *på vintern* (49 belägg) och *på sommaren* (40 belägg) förekommer klart oftare än de andra tidsuttrycken. En allmän tendens är att uttryck med prepositionen *i* behärskas bättre än de med *på*. Detta leder till att *i* används också i de uttryck där målspråksnormen kräver *på*. Juurakko (1996, 186-187) har fått likadana resultat också här. Kotsinas (1984, 195-196) har däremot konstaterat det motsatta, dvs. att prepositionen *i* används endast i fraser som *i dag*, *i går* och *i morgon* medan annars används prepositionen *på* i tidpunktsadverbial. I Gym4 behärskas uttryck med *på* nog något bättre än de med *i*, men deras andel är också mycket större (7 belägg på uttryck med *i*, 90 belägg på uttryck med *på*). Tabellen visar också att tidpunktsadverbial som betecknar årstider, ex. (33a), är procentuellt sätt något lättare än de som betecknar tider på dygnet, ex. (33b), eller veckodagar, ex. (33c). Beteckningar för veckodagar tycks däremot vara allra svårast. Detta resultat skiljer sig från Juurakkos (1996, 187) studie där beteckningar för tider på dygnet visade sig vara de svåraste. Enligt tabellen tycks futurala tidpunktsadverbial, ex. (33d)-(33e), vara svårast medan presentiella och de med betydelsen 'bruka', ex. (33f), är lättast. Presentiella tidpunktsadverbial förekommer emellertid endast två gånger vilket medför att resultatet inte kan generaliseras. Preteritala tidpunktsadverbial, ex. (33g), tycks för sin del vara lättare än de med allmän betydelse, ex. (33h). Beträffande tidpunktsadverbial med allmän betydelse tycks beteckningar för tider på dygnet (t.ex. *på kvällen*) vara svårast medan beteckningar för årstider (t.ex. *på vintern*) är något lättare än beteckningar för veckodagar (t.ex. *på fredagen*). När det gäller enskilda uttryck tycks tidpunktsadverbialen *på sommaren*, ex. (33i), *på kvällen*, ex. (33j), och *på morgonen*, ex. (33k), vara de svåraste. Tidpunktsadverbialen *på morgonen* behärskas dock något bättre än de två förstnämnda. Uttrycket *på sommaren* behärskas endast till 52,5 % medan motsvarande procentsiffra t.ex. för *på vintern* är till och med 85,7.

- (33) a. ... *på vintern* jag gå åka slalom på Riihivuori ... (Gym1 L02)
 b. Till exempel *i kväll* ska jag inte ha tid för att gå ut och cykla ... (Gym4 N30)
 c. Min pappa vaknar i god tid, cirka klockan sju **i [på] lördagarna*. (Gym4 N56)
 d. Men **i somras [i sommar]* går vi igen till utomland. (Gym1 N27)
 e. ... det är en konsert **i [på] fredag* och jag ska gå dit. (Gym1 N78)
 f. *På kvällarna* träffade dom deras kamrater ... (Gym8 L33)
 g. *I våras* var jag i Kos med min syster och min bäst vän. (Gym1 N30)
 h. Det är inte så trevligt cyklar **i vinter [på vintern]* ... (Gym4 L07)
 i. **I [på] sommaren* är rolig att cykla någonstans ... (Gym4 L06)
 j. **I [på] kvällen* orkar jag inte göra alla min läxorna. (Gym1 N06)
 k. ... cyklar så många kilometer **i morgon [på morgonen]* ... (Gym4 L07)

I Gym1 har inläraarna använt prepositionen *i* också i stället för *om* i frekvensadverbial av typen *en gång om dagen* (4 belägg), ex. (34a). I Gym4 och Gym8 har ingen gjort samma fel. Prepositionen *i* kan användas endast i samband med orden *sekund*, *minut*, *timme*, *vecka* och *månad*, inte i samband med orden *dag*, *dygn* och *år* (jfr s. 28). Detta kan lätt leda till övergeneraliseringsfel. Några inlärare har överanvänt prepositionen *i* också i obligatoriska kontexter för *under*, *per* och *vid*, ex. (34b)-(34d). Dessa fel förekommer endast i få enskilda uppsatser. Beträffande underanvändning av *i* förekommer bara några enstaka fall. *På* har använts i stället för *i* oftast, men inte oftare än fem gånger. I stället för *i* förekommer också *om*, *för*, *sedan* och **in*.

- (34) a. ... ridar jag många timmar i veckan, två timmar *i [om] dagen. (Gym1 N48)
 b. Vi har tre perioden *i [under] läseår. (Gym1 L13)
 c. De har bara fyra ämnen *i peroder [per period]. (Gym1 N39)
 d. *I [vid] sekelskiftet har människan använda cykeln i stället för bil. (Gym4 N24)
 e. Bilar har varit mycket populär maskiner *om [i] 30-40 år. (Gym4 N60)
 f. *För [i] följande 9 år är du i skol. (Gym1 L55)

I tabell 19 nedan visas över- och underanvändning av prepositionen *på*. Eftersom antalet belägg är litet och skillnaderna mellan årskurserna inte är nämnvärda presenteras alla årskurser också här i samma tabell; beträffande de enskilda årskurserna se bilaga 4, tabellerna 10, 11 och 12.

Tabell 19 Över- och underanvändning av den temporala prepositionen *på*

Överanvändning: <i>på</i> i IL				Underanvändning: <i>på</i> i L2			
L2	f	% alla	% fel	IL	f	% alla	% fel
<i>på</i>	131	85,1		<i>på</i>	131	69,7	
<i>under</i>	6	3,9	46,2	<i>i</i>	48	25,5	92,3
<i>i</i>	5	3,2	38,5	<i>om</i>	2	1,1	3,8
<i>om</i>	2	1,3	15,4	<i>per</i>	1	0,5	1,9
<i>överfl</i>	10	6,5		<i>efter</i>	1	0,5	1,9
				<i>utel</i>	5	2,7	
totalt	154	100,0	100,0	totalt	188	100,0	100,0

Det framgår av tabellen att prepositionen *på* överanvänds för det mesta i obligatoriska kontexter för *under* och *i*. I några enstaka fall används det felaktigt också i stället för *om*. Tabellen visar att *på* underanvänds betydligt oftare än det överanvänds i stället för andra prepositioner. När det gäller underanvändning är det först och främst prepositionen *i* som

används i obligatoriska kontexter för *på* (jfr tabell 17, s. 49). De flesta fel beträffande överanvändning av *på* förekommer i Gym1 (10 belägg). I Gym4 förekommer endast 3 belägg och i Gym8 inga alls. Felen förekommer i tidpunkts- och frekvensadverbial. I tidpunktsadverbial är det fråga om preteritala och futurala tidsadverbial samt tidsadverbial med orden *veckoslut* och *framtid*, ex. (35a)-(35d). *På* har använts felaktigt också en gång i frasen *i slutet av*, ex. (35e). I frekvensadverbial gäller det för sin del fall av typen *en gång om dagen*, ex. (35f). Det inkorrekta bruket av *på* i frekvensadverbial förekommer endast i Gym1.

- (35) a. **På sommaren [i somras]* skötar jag min lilla syskon, Hanna. Vi hade många trevliga stunden. (Gym1 L16)
 b. ... ska jag använda min tävlingscykel **på sommaren [i sommar]* ... (Gym4 N30)
 c. Dom spelade, sprang och så vidare [...] **på [under] veckoslutet*. (Gym4 L02)
 d. ... cykel blir mycket viktigare **på [i] framtiden* än i dag. (Gym4 L41)
 e. Vi har många prov **på [i] slutet av period*. (Gym1 L33)
 f. ... den tar *två eller tre timmar på [om] dagen*. (Gym1 N03)

Beträffande överanvändning av andra prepositioner än *i* och *på* påträffas i materialet bara några få feltyper. De vanligaste fallen är att prepositionen *om* används i stället för *efter*, ex. (36a), samt att *efter* används i stället för *om*, ex. (36b). Anmärkningsvärt är att prepositionen *för* i stället för *i* i minimidurationer, ex. (36c), förekommer endast två gånger, medan denna feltyp i Juurakkos (1996, 185, 188) studie är till och med den näst vanligaste. Andra feltyper, ex. (36d)-(36e), förekommer bara i enskilda uppsatser.

- (36) a. **Om [efter] en vecka* startade dom sina arbetet. (Gym8 L33)
 b. **Efter [om] några år* ska du vara nöjd att du köpt det. (Gym4 L12)
 c. Eftersom modern har känt sitt barn **för [i] många år* ... (Gym8 L58)
 d. Jag har tränat hård **till [för] den nästa period*. (Gym1 N77)
 e. Vi hade 3 lektioner **under dagarna [om dagen]* ... (Gym1 N11)

Sats (36d) är exempel på finala durationer där prepositionen *till* används inkorrekt i stället för *för*. Sats (36e) är däremot exempel på frekvensadverbial med ett inkorrekt *under*. Uttrycket *under dagarna* förekommer faktiskt i svenskan men betydelsen är ändå inte den som inläraren har velat ange i detta samband. I (36a) är det fråga om ett icke-talpunktsrelaterat tidsadverbial som enligt målspråksnormen bildas med prepositionen *efter*. I (36b) har inläraren däremot använt prepositionen *efter* i ett obligatoriskt-talpunktsrelaterat tidsadverbial som enligt målspråksnormen kräver prepositionen *om*. Belägg på obligatoriskt talpunktsrelaterade och

icke-talpunktsrelaterade tidsadverbial med *om* och *efter* är inte många men det är dock intressant att betrakta hur de används. De flesta belägg förekommer i Gym8 (2 obligatoriskt talpunktsrelaterade och 11 icke-talpunktsrelaterade). I Gym4 påträffas endast två obligatoriskt talpunktsrelaterade tidsadverbial, det ena är korrekt, det andra inkorrekt. Detsamma gäller i Gym1 där det dessutom förekommer ett korrekt icke-talpunktsrelaterat tidsadverbial. I Gym8 är båda belägg på obligatoriskt talpunktsrelaterade tidsadverbial inkorrekta medan icke-talpunktsrelaterade fall behärskas till 54,5 % (6 belägg). Även om resultatet inte kan generaliseras tycks icke-talpunktsrelaterade tidsadverbial med *efter* vara något lättare än obligatoriskt talpunktsrelaterade med *om*. De först nämnda behärskas till 58,3 %, de sist nämnda till 33,3 %.

5.3.2 Utelämnande och överflödigt bruk av temporal prepositioner

Utelämnande och överflödigt bruk av prepositioner i tidsadverbial förekommer relativt sällan jämfört med inkorrekta prepositioner. Detsamma har också observerats av Juurakko (1996, 184), Laurén (1994, 164) och Kotsinas (citerad i Juurakko 1996, 52). Beträffande utelämnandet visas i tabell 20 nedan frekvenserna för prepositionella tidsadverbial i L2 samt prepositionella och icke-prepositionella tidsadverbial i IL. Antalet prepositionella tidsadverbial i L2 anges på sista raden. Ovanpå detta anges frekvenser för prepositionella tidsadverbial i IL och icke-prepositionella tidsadverbial i IL. Frekvensen för IL-icke-preposition innebär detsamma som utelämnandet av en temporal preposition. Procentsiffrorna anger den relativa andelen prepositionella och icke-prepositionella tidsadverbial i IL i jämförelse med prepositionella tidsadverbial i L2. I Gym1 förekommer t.ex. 29 belägg (10,7 %) på icke-prepositionella tidsadverbial som enligt målspråksnormen är prepositionella. Temporal prepositioner har således utelämnats i 10,7 % av fallen.

Tabell 20 Prepositionella tidsadverbial i L2

	Gym1		Gym4		Gym8	
	f	%	f	%	f	%
IL-preposition	242	89,3	173	95,1	80	93,0
IL-icke-preposition	29	10,7	9	4,9	6	7,0
L2-preposition	271	100,0	182	100,0	86	100,0

Det framgår av tabellen att temporala prepositioner utelämnas något oftare i Gym1 än i Gym4 och Gym8. Skillnaden mellan årskurserna är signifikant bara när det gäller Gym1 och Gym4 ($\chi^2=4.8$, $df=1$, $p<0.05$). I Gym4 är andelen utelämnade prepositioner minst (4,9 %).

Beträffande överflödigt bruk av temporala prepositioner visas i tabell 21 frekvenserna för icke-prepositionella tidsadverbial i L2 samt prepositionella och icke-prepositionella tidsadverbial i IL. På sista raden anges antalet icke-prepositionella tidsadverbial i L2. Ovanpå står frekvenser för prepositionella tidsadverbial i IL och icke-prepositionella tidsadverbial i IL. Frekvensen för IL-preposition innebär detsamma som överflödigt bruk av en temporal preposition. I Gym1 t.ex. har temporala prepositioner således använts överflödigt i 4,4 % av fallen som enligt målspråksnormen är icke-prepositionella.

Tabell 21 Icke-prepositionella tidsadverbial i L2

	Gym1		Gym4		Gym8	
	f	%	f	%	f	%
IL-preposition	14	4,4	7	2,9	4	1,4
IL-icke-preposition	307	95,6	237	97,1	280	98,6
L2-icke-preposition	321	100,0	244	100,0	284	100,0

Det framgår av tabellen att överflödiga temporala prepositioner förekommer relativt sällan i alla årskurser. När tabell 21 jämförs med tabell 20 kan det konstateras att utelämnade prepositioner är vanligare än överflödiga i alla årskurser. I Juurakkos (1996, 191) studie är det tvärtom. Av tabell 21 framgår att överflödiga prepositioner förekommer oftast i Gym1 medan i Gym8 är de ovanligast och utgör endast 1,4 % av fallen. Skillnaden mellan årskurserna är signifikant bara när det gäller Gym1 och Gym8 ($\chi^2=4.7$, $df=1$, $p<0.05$). Överflödigt bruk av temporala prepositioner tycks således minska under gymnasietiden. Detta resultat skiljer sig också från Juurakkos (1996, 194), enligt vilket tendensen till överflödiga prepositioner skulle däremot förstärka under gymnasietiden. Juurakkos studie är visserligen semilongitudinell, dvs. det är inte fråga om samma inlärare i alla årskurser. Detta kan således förklara de olika resultaten.

I tabell 22 anges frekvenserna för enskilda utelämnade och överflödiga prepositioner. I tabellen anges först prepositionen, sedan dess absoluta frekvens, antalet utelämnade eller överflödiga prepositioner och deras relativa frekvens. Sist står prepositionens procentuella andel av alla fel, dvs. av alla utelämnade eller överflödiga prepositioner. I tabellen presenteras

utelämnande och överflödigt bruk i alla årskurser. Beträffande de enskilda årskurserna se bilaga 5, tabellerna 13, 14 och 15.

Tabell 22 Utelämnande och överflödigt bruk av temporala prepositioner

L2-prep	Utelämnande				Överflödigt bruk				
	f	utel	% alla	% fel	IL-prep	f	överfl	% alla	% fel
i	207	23	11,1	52,3	i	243	13	5,3	52,0
för	29	16	55,2	36,4	på	154	10	6,5	40,0
på	78	5	6,4	11,4	av	1	1	100,0	4,0
övriga	225	0	0,0	0,0	*on	1	1	100,0	4,0
					övriga	121	0	0,0	0,0
totalt	539	44	8,2	100,0	totalt	520	25	4,8	100,0

Beträffande de enskilda prepositionerna visas i tabellen att utelämnandet gäller bara *i*, *för* och *på*, och det överflödiga bruket framför allt *i* och *på*. Det finns relativt många belägg på både utelämnade och överflödiga *i*. Prepositionen *på*, som utgör 40,0 % av alla överflödiga prepositioner, har för sin del utelämnats bara fem gånger. Prepositionen *för* har utelämnats oftast procentuellt sett, det saknas i 55,2 % av dess obligatoriska kontexter. På överflödigt bruk av *för* finns det däremot inga belägg. Det finns endast ett belägg på överflödigt bruk av prepositionen *av* och inga belägg på utelämnande av det.

När det gäller skillnader mellan årskurserna har prepositionen *på* utelämnats endast i Gym1. *I* och *för* har utelämnats i alla årskurser, men de flesta belägg på utelämnat *i* förekommer i Gym1 där det har utelämnats i 15,5 % av obligatoriska kontexter. I Gym4 är motsvarande andel 3,9 % och i Gym8 3,7 %. Andelen utelämnade *i* minskar således klart under gymnasietiden. Prepositionerna *i* och *på* har använts överflödigt i alla årskurser, oftast i Gym1. Det överflödiga *av* förekommer i Gym1. I Gym4 finns ett belägg på ett felaktigt överflödigt **on*. Både *av* och **on* förekommer i uttryck för klockslag, ex. (37a)-(37b).

(37) a. Min skola börjar och slutar **av* [klockan] 16.00 i dag. (Gym1 L45)

b. Barnen som är under 6 år kan titta på [...] **on* [klockan] halv sex ... (Gym4 N36)

I båda fallen har ordet *klockan* utelämnats. Det finns ingen logik för *av* i (37a) medan **on* i (37b) kommer troligen från engelskan.

I Gym1 förekommer utelämnningar i minimidurationer, tidpunktsadverbial och frekvensadverbial, ex. (38a)-(38d). Det vanligaste fallet är att *i* har utelämnats i minimidurationer. I tidpunktsadverbial påträffas utelämnade *i*, *på* och *för*. I Gym4 påträffas de flesta utelämnningar i tidpunktsadverbial, ex. (38e)-(38f). Det finns också ett belägg på en utelämnad preposition i ordinala iterationsadverbial. I Gym8 har prepositionen utelämnats oftast i frasen *för – sedan*. Prepositionen har en gång utelämnats också i tidpunktsadverbial och i ordinala iterationsadverbial, ex. (38g)-(38h).

- (38) a. Jag har varit där *[i] två år. (Gym1 L23)
 b. *[i] Slutet av skoldag jag är kanske trött. (Gym1 L33)
 c. *[på] Min fritid gör jag ganska många saker. (Gym1 N58)
 d. Senare jag vill också rida *en gång en vecka [i veckan]. (Gym1 N24)
 e. *[för] Tio år sedan människor började köpa bilar ... (Gym4 N60)
 f. ... men *[i] framtiden de får säkert bättre vägar. (Gym4 N37)
 g. Mamma är *barndoms [i barndomen] den speciella personen. (Gym8 L19)
 h. ... försökte jag och mina vänner *[för] första gången att sminka oss. (Gym8 L43)

Sats (38a) är exempel på utelämnande av prepositionen *i* i minimidurationer. I (38b) och (38c) är det fråga om utelämnade prepositioner i tidpunktsadverbial i Gym1. Förutom i uttryck av typen *i slutet av* och *på fritiden* har prepositionen också strukits i beteckningar för veckodagar. I Gym1 har prepositionen också utelämnats i frekvensadverbial. Sats (38d) är exempel på detta. Satserna (38e) och (38f) är exempel på de vanligaste fallen där prepositioner har utelämnats i tidpunktsadverbial i Gym4, dvs. fraserna *för – sedan* (i 50,0 % av beläggen) och *i framtiden*. I frasen *för - sedan* har prepositionen ofta utelämnats också i Gym1 (i till och med 80,0 % av fallen) och Gym8 (i 50,0 % av fallen). I de två sista exemplen är det fråga om utelämnade prepositioner *i* och *för* i Gym8. Uttrycket **barndoms* i (38g) är exempel på tidpunktsadverbial, **första gången* i (38h) på ordinala iterationsadverbial.

De flesta överflödiga prepositioner förekommer i tidpunktsadverbial. Denna feltyp påträffas i alla årskurser. I Gym1 förekommer överflödiga prepositioner därtill i frekvensadverbial, och i Gym4 i minimidurationer och i fokuserande tidsadverbial. Det vanligaste fallet är att överflödiga prepositioner förekommer i samband med pronomen eller artiklar, som enligt målspråksnormen inte föregås av någon preposition. Överflödigt bruk av prepositioner förekommer också i samband med ordet *nuförtiden* och i uttryck för klockslag.

- (39) a. Ock **på nästan* [näst] vacknar pappa. (Gym4 N05)

- b. Människorna använda mera cykeln **i nytiden [nuförtiden]*. (Gym4 N24)
 c. Ni måste komma där **klockan på klockan sju [klockan sju]*. (Gym8 L51)

Sats (39a) är exempel på överflödigt bruk av en preposition i fokuserande tidsadverbial. I (39b) och (39c) förekommer överflödiga prepositioner i tidpunktsadverbial. I (39c) finns också ett överflödigt förekomst av ordet *klockan*. Det finns ingen logik i någon av exemplen.

De flesta överflödiga prepositioner i samband med pronomen eller artiklar förekommer i Gym1 (13 / 19 belägg). I detta samband gäller det överflödiga bruket prepositionerna *i* och *på*. *I* förekommer oftast, i 57,9 % av fallen. I tabell 23 visas vilka som är de lättaste och svåraste pronomen och artikelorden. Alla årskurser presenteras i samma tabell; beträffande de enskilda årskurserna se bilaga 6, tabellerna 16, 17 och 18. I tabellen anges först pronomen eller artikelord, sedan dess absoluta frekvens, antalet fall med överflödiga prepositioner och antalet fall med inga prepositioner. Sist står den procentuella andelen korrekta fall.

Tabell 23 Överflödiga temporal prepositioner i samband med några pronomen och artikelord

pronomen / artikelord	f	prep	icke-prep	% rätt
en / ett	12	0	12	100,0
många	7	0	7	100,0
någon / några	4	0	4	100,0
följande	2	0	2	100,0
den	2	0	2	100,0
vartannat	1	0	1	100,0
hela	27	1	26	96,3
varje	44	2	42	95,5
förra	4	1	3	75,0
nästa	23	10	13	56,5
första	2	1	1	50,0
sista	1	1	0	0,0
samma	3	3	0	0,0
totalt	132	19	113	85,6

Det framgår av tabellen att artikelorden (*en / ett, den*) inte vållar några problem, ex. (40a). Detsamma gäller också pronomenen *många, någon / några, följande* och *vartannat*, ex. (40b). Prepositioner används sällan i samband med *hela* och *varje*, vilka tillsammans med *nästa* har de högsta frekvenserna i hela materialet, ex. (40c)-(40d). Pronomenen *sista* och *samma* tycks vara de svåraste, ex. (40e).

- (40) a. ... och försöka få studentmössan just *den här våren*. (Gym4 N41)
 b. *Vartannat år* har han tävlingen ... (Gym4 N04)
 c. Vi har gymnastik *två timmar *i [-] varje veckan* under läsåret. (Gym1 N19)
 d. Vi starlar att filma **på [-] nästa veckoslutet* i hamnen. (Gym8 L51)
 e. Elever hinner kanske inte läsa läxor [...] **i [-] samma kväll*. (Gym1 L31)

Det finns en logik i satserna (40c) och (40d). Frekvensadverbialen i (40c) bildas vanligen med prepositionen *i*, vilket medför att inläraren har använt det också i samband med pronomen. I (40d) har inläraren troligen tänkt sig att uttrycket **på veckoslutet* har betydelsen 'under veckoslutet i största allmänhet', vilket har lett till att när han har velat ange den futerala betydelsen har han bara tillsatt pronomenet *nästa*. I (40e) är det inte så klart varför inläraren har använt prepositionen *i*. Hon har antagligen tänkt på uttrycket *i kväll* som i finskan har essiv (*tänä iltana*). Enligt detta mönster har hon då producerat uttrycket **i samma kväll* som motsvarighet till finskans *samana iltana* vilket också har essiv.

De flesta pronomen och artikelord påträffas i Gym1 (63 / 132) medan i Gym4 och Gym8 förekommer nästan lika många belägg (34 och 35 belägg). Skillnaden mellan antalet överflödiga prepositioner i Gym1 är stor jämfört med Gym4 och Gym8. I Gym1 förekommer prepositioner i samband med 66,7 % av alla pronomen och artikelord (42 belägg). I Gym4 är motsvarande andel 8,8 % (3 belägg) och i Gym8 8,6 % (3 belägg). Tendensen till överflödiga prepositioner i samband med pronomen och artikelord minskar således under gymnasietiden. När det gäller de enskilda pronomenen och artikelorden är antalet belägg ofta så litet att det är omöjligt att generalisera. Pronomenet *varje* har en relativt hög absolut frekvens i alla årskurser. I Gym1 behärskas det till 90,5 %, i Gym4 och Gym8 förekommer däremot inga överflödiga prepositioner. På basis av detta kunde man dra den slutsatsen att under gymnasietiden lär inlärarna sig att pronomenet *varje* inte föregås av någon preposition. Detsamma kunde gälla också pronomenet *nästa*. I Gym1 förekommer överflödiga prepositioner i samband med nästan hälften av beläggen (46,7 %), medan i Gym8 påträffas överflödiga prepositioner endast en gång (20,0 % av beläggen).

De flesta överflödiga prepositioner förekommer när pronomenet är konstruerat med orden *sommar* och *kväll*, ex. (41a)-(41b). Dessa fel är lätta att förstå när man tar hänsyn till målspråkets något komplexa regler. Substantiv av detta slag kräver vanligen preposition och då finns det minst två alternativ (*i* och *på*) men i fall de konstrueras med pronomen eller

artikelord är prepositionen överflödig. Överflödiga prepositioner förekommer också tämligen ofta i samband med ordet *år*, ex. (41c).

- (41) a. ... men alla dessa resor hände **på [-] samma sommar!* (Gym8 N13)
 b. Bot var framme i Travemünde **på [-] nästa kvällen.* (Gym1 N34)
 c. **I [-] förra år* brukade jag rida nästan varje dag ... (Gym1 L41)

I (41b) och (41c) finns en likadan logik som i (40d) ovan. Inlärarna har förmodligen trott att det behövs endast att tillsätta pronomenet för att få den futurala eller den preteritala betydelsen. I (41c) har inläraren också trott att uttrycket *i år* kan användas även i den preteritala betydelsen. Detta gäller emellertid inte i målspråksnormen, där det korrekta uttrycket heter *i fjol* eller *förra året* (jfr tabell 5, s.24).

5.3.3 Interferens

Beträffande interferensens roll för bruket av prepositionella tidsadverbial är det närmast finskan och engelskan som tas hänsyn till. I materialet förekommer tämligen få belägg på fel som kan basera sig på transfers påverkan. Detta var inte väntat utan jag var säker på att det skulle finnas flera tecken på transfer, närmare bestämt interferens. På grund av det relativt lilla antalet belägg kan resultaten inte generaliseras. Jag anser ändå att det är viktigt att ta upp det som påträffas i materialet. I det följande behandlar jag de prepositionella tidsadverbialen. I de icke-prepositionella tidsadverbialen påträffas också fel som orsakas av engelskans påverkan. Dessa har jag behandlat kort i 5.1. Beträffande de prepositionella tidsadverbialen behandlar jag inte minimidurationer av typen *Jag har bott här (i) tre år* eftersom det inte finns några tydliga regler för när det är (eller inte är) tillåtet att utelämna prepositionen som motsvaras av akkusativ eller partitiv i finskan.

I de prepositionella tidsadverbialen förekommer 63 fall som kan ha sitt ursprung i interferens (27 belägg i Gym1, 29 belägg i Gym4 och 7 belägg i Gym8). Finskan kan sägas ha påverkat 7,9 %, engelskan till och med 71,4 % och finskan och engelskan tillsammans 20,6 % av fallen. Hypotesen om att gymnasisterna antagligen transfererar mera från engelskan än från finskan visade sig således vara korrekt. Fel som orsakas endast av finskans påverkan förekommer i tidpunkts- och frekvensadverbial, ex. (42a)-(42c). Detta slag av finskans

påverkan påträffas för det mesta i Gym1, i Gym4 förekommer också ett belägg. Fel som har sitt ursprung endast i engelskan förekommer för det mesta i tidpunktsadverbial, närmare bestämt i uttryck med allmän betydelse, ex. (42d). Dessa fel förekommer i alla årskurser, i Gym1 och Gym4 emellertid betydligt oftare än i Gym8 (18 belägg i Gym1, 22 belägg i Gym4, 2 belägg i Gym8). Engelskans påverkan är synbar också i minimidurationer (Gym1 och Gym8), ex. (42e). Detta slags fel är överraskande få i materialet.

- (42) a. Vi har tre längre loven **i [under] läsåret*. (Gym1 L57)
 b. **I [vid] sekelskiftet* har människan använda cykeln i stället för bil. (Gym4 N24).
 c. ... vi spända *många timmar *i [om] dagen* för berätta ... (Gym1 L12)
 d. ... men **i [på] sommaren* måste jag cykla till jobbet och tillbaka. (Gym4 N06)
 e. Eftersom modern har känt sitt barn **för [i] många år* ... (Gym8 L58)

Satserna (42a) och (42b) är exempel på finskans påverkan i tidpunktsadverbial, sats (42c) för sin del på finskans påverkan i frekvensadverbial. I alla exempel är det fråga om att finskans inessiv har lett till felaktig användning av prepositionen *i* i IL. Fallet i (42c) kan också bero på övergeneralisering av prepositionen *i* som är vanligare än *om* i frekvensadverbial av detta slag. Finskans inessiv har påverkat inkorrekt bruk av *i* överraskande litet. På förhand trodde jag att det skulle finnas flera exempel på detta. Sats (42d) är exempel på tidpunktsadverbial med allmän betydelse där *i* används inkorrekt i stället för *på*. Detta slags fel baserar sig troligen på engelskans påverkan (jfr *in the summer*). Sats (42e) är för sin del exempel på engelskans påverkan i minimidurationer. Prepositionen *för* används inkorrekt i stället för *i* enligt engelskans modell (jfr *for many years*).

Fel som kan grunda sig både på finskan och engelskan förekommer i tidpunktsadverbial, närmare bestämt i frasen *för – sedan*, ex. (43a)-(43c). Dessa fel påträffas i alla årskurser (4 belägg i Gym1, 5 belägg i Gym4 och 4 belägg i Gym8).

- (43) a. Jag spelat fotboll **[för] tre år sedan*. (Gym1 L51)
 b. Människorna samlade bär [...] **[för] många miljon år sedan* ... (Gym4 N02)
 c. **[för] ett par år sedan*, när jag var sexton år gammal ... (Gym8 N30)

I alla exempel är det fråga om att prepositionen *för* har utelämnats. Detta kan förklaras med interferens från finskan eftersom *för* inte har någon motsvarighet i finskan och kan därför uppfattas som betydelselöst (jfr Juurakko 1996, 194). Engelskans påverkan kan också ligga bakom felet eftersom inte heller i engelskan behövs någon preposition i frasen i fråga (jfr

three years ago). När det gäller de enskilda årskurserna kan någon slags utveckling urskiljas. I Gym1 utgör de felaktiga fallen till och med 80,0 % av alla. I Gym4 och Gym8 är däremot hälften av fallen rätt och hälften av fallen fel. Finskans eller engelskans påverkan minskar således i någon mån under gymnasietiden.

5.4 Behärskning av prepositionella tidsadverbial

5.4.1 Icke-obligatoriska kontexter

När det gäller behärskning av prepositionella tidsadverbial i icke-obligatoriska kontexter är skillnader mellan årskurserna överraskande små. I tabell 24 anges korrekthetsprocenten för olika temporala prepositioner i icke-obligatoriska kontexter. I tabellen står först de temporala prepositioner som förekommer i icke-obligatoriska kontexter, sedan anges deras absoluta frekvenser, antalet inkorrekta och överflödiga fall och sist korrekthetsprocenten för var och en av prepositionerna. För att få fram eventuella skillnader presenteras de olika årskurserna separat.

Tabell 24 Korrekthetsprocent för temporala prepositioner i icke-obligatoriska kontexter

prep	Gym1				Gym4				Gym8			
	f	inkorr	överfl	% rätt	f	inkorr	överfl	% rätt	f	inkorr	överfl	% rätt
per	1	0	0	100,0	7	1	0	85,7	0	0	0	0,0
efter	16	1	0	93,8	5	1	0	80,0	15	3	0	80,0
under	12	1	0	91,7	2	0	0	100,0	6	0	0	100,0
till	8	1	0	87,5	1	0	0	100,0	1	0	0	100,0
på	65	10	5	76,9	77	3	2	96,0	12	0	3	75,0
i	141	30	8	73,0	76	26	4	60,5	26	2	1	88,5
för	2	1	0	50,0	3	0	0	100,0	9	1	0	88,9
om	2	1	0	50,0	2	1	0	50,0	8	8	0	0,0
övriga	9	2	1	66,7	7	0	1	85,7	7	0	0	100,0
totalt	256	47	14	76,2	180	32	7	78,3	84	14	4	78,6

Det framgår av tabellen att i icke-obligatoriska kontexter har inlärarna lyckats nästan lika bra i alla årskurser. Skillnaderna är så små att de inte är signifikanta. Skillnaderna mellan årskurserna är små även när det gäller att använda inkorrekta prepositioner. I Gym1 väljs en

inkorrekt preposition dock något oftare än i Gym4 och Gym8. De inkorrekta prepositionerna utgör 18,4 % av alla belägg i Gym1, medan motsvarande andel i Gym4 är 17,8 % och i Gym8 16,7 %. Beträffande de enskilda prepositionerna framgår av tabellen att den mest frekventa *i* behärskas bäst i Gym8 och sämst i Gym4. Prepositionen *på* behärskas däremot bäst i Gym4 och sämst i Gym8. Inkorrekt bruk av *på* tycks dock minska under gymnasietiden. I Gym1 utgör antalet inkorrekta *på* 15,4 % av alla belägg, i Gym4 är motsvarande andel 3,9 % och i Gym8 påträffas inga inkorrekta belägg alls. Prepositionen *efter* för sin del behärskas bäst i Gym1. Prepositionen *om* behärskas relativt dåligt i alla årskurser, i Gym8 är till och med alla belägg felaktiga. Med prepositionen *för* har inlärnarna lyckats bäst i Gym4, där alla belägg är korrekta. Sämst har *för* behärskats i Gym1.

När det gäller behärskning av prepositionella tidsadverbial är det skäl att betrakta också förhållandet mellan betyg och korrekthetsprocent. I tabell 25 nedan visas hur bra prepositionella tidsadverbial behärskas i icke-obligatoriska kontexter i uppsatser med olika betyg.

Tabell 25 Betyg och korrekthetsprocent för temporala prepositioner i icke-obligatoriska kontexter

	korrekta	inkorrekta	överflödiga	totalt	% rätt
Gym1					
betyg 1	61	28	6	95	64,2
betyg 2	74	17	4	95	77,9
betyg 3	60	2	4	66	90,9
Gym4					
betyg 1	87	26	6	119	73,1
betyg 2	28	4	1	33	84,8
betyg 3	26	2	0	28	92,9
Gym8					
betyg 1	27	10	3	40	67,5
betyg 2	18	3	1	22	81,8
betyg 3	21	1	0	22	95,5

Det framgår av tabellen att det finns en korrelation mellan betyg och korrekthetsprocent för prepositionella tidsadverbial i icke-obligatoriska kontexter. I uppsatser med betyget 1 behärskas prepositionella tidsadverbial i genomsnitt till 68,3 %. Skillnaderna mellan

årskurserna är inte stora, värdena ligger mellan 64,2 (Gym1) och 73,1 % (Gym4). Inlärare som har fått betyget 2 har lyckats med prepositionella tidsadverbial i genomsnitt till 81,5 %. Värdena i de separata årskurserna ligger mellan 77,9 och 84,8 %. Prepositionella tidsadverbial i icke-obligatoriska kontexter behärskas bäst i uppsatser med betyget 3. Korrekthetsprocenten är i genomsnitt 93,1 % och värdena ligger mellan 90,9 och 95,5 %. Skillnaderna mellan betyg och behärskning är signifikanta (betyg 1-betyg 2: $\chi^2=5.9$, $df=1$, $p<0.05$; betyg 1-betyg 3: $\chi^2=23.9$, $df=1$, $p<0.001$; betyg 2-betyg 3: $\chi^2=7.8$, $df=1$, $p<0.01$). Skillnaderna mellan årskurserna är inte stora men korrekthetsprocenten är allmänt taget lägsta i Gym1 och högsta i Gym4. Uppsatser med betyget 3 har dock den högsta korrekthetsprocenten i Gym8. När det gäller de olika betygen framgår av tabellen att överflödigt bruk av temporala prepositioner är vanligast i uppsatser med betyget 1. Också det totala antalet temporala prepositioner är störst i dessa uppsatser. Detta kan naturligtvis ligga i att också andelen uppsatser med betyget 1 är störst (50,4 % av alla uppsatser) (jfr tabell 6, s. 8).

5.4.2 Obligatoriska kontexter

När det gäller behärskning av temporala prepositioner är skillnaderna mellan årskurserna små även i obligatoriska kontexter. I tabell 26 visas korrekthetsprocenten för olika temporala prepositioner i obligatoriska kontexter.

Tabell 26 Korrekthetsprocent för temporala prepositioner i obligatoriska kontexter

prep	Gym1				Gym4				Gym8			
	f	inkorr	utel	% rätt	f	inkorr	utel	% rätt	f	inkorr	utel	% rätt
efter	15	0	0	100,0	4	0	0	100,0	17	5	0	70,6
till	7	0	0	100,0	1	0	0	100,0	1	0	0	100,0
i	129	6	20	79,8	51	3	2	90,2	27	3	1	85,2
på	78	23	5	64,1	97	25	0	74,2	13	4	0	69,2
under	19	8	0	57,9	4	2	0	50,0	6	0	0	100,0
per	2	1	0	50,0	6	0	0	100,0	0	0	0	0,0
för	6	1	4	16,7	10	0	7	30,0	13	0	5	61,5
om	9	8	0	11,1	2	1	0	50,0	2	2	0	0,0
övriga	6	0	0	100,0	7	1	0	85,7	7	0	0	100,0
totalt	271	47	29	72,0	182	32	9	77,5	86	14	6	76,7

Det framgår av tabell 26 att också de obligatoriska kontexterna behärskas nästan lika bra i alla årskurser. Skillnaderna är dock något större än i de icke-obligatoriska kontexterna men det rör sig ändå inte om några signifikanta skillnader. Sämst behärskas temporala prepositioner i Gym1. I obligatoriska kontexter använder inlärarna inkorrekta prepositioner bara litet oftare i Gym4 än i Gym1. I Gym4 utgör de inkorrekta prepositionerna 17,6 % av alla belägg, medan motsvarande andel i Gym1 är 17,3 % och i Gym8 16,3 %. Prepositionerna *i* och *på* behärskas bäst i Gym4 och i alla årskurser behärskas *i* bättre än *på*. I Gym1 används *i* inkorrekt överraskande sällan (4,7 % av alla belägg), medan det utelämnas relativt ofta (15,5 % av alla). I icke-obligatoriska kontexter förekommer inkorrekta belägg på *i* däremot klart oftare (21,3 % av alla). Med prepositionen *efter* har inlärarna lyckats fullständigt i Gym1 och Gym4 medan i Gym8 behärskas det endast till 70,6 %. Med prepositionen *under* är det tvärtom. I Gym1 och Gym4 är andelen korrekta belägg ungefär 50 %, i Gym8 är däremot alla belägg på *under* korrekta. Med prepositionen *om* har inlärarna lyckats relativt dåligt i alla årskurser, antalet belägg är visserligen litet. När det gäller prepositionen *för* kan man bäst se hur behärsknigen utvecklas under gymnasietiden. I Gym1 behärskas det endast till 16,7 %, i Gym4 till 30,0 % och i Gym8 till och med till 61,5 %. Det som också är intressant med *för* är att det används inkorrekt bara en gång, annars beror felen på utelämnandet.

Även i obligatoriska kontexter finns en korrelation mellan betyg och korrekthetsprocent. Detta visas i tabell 27 nedan.

Tabell 27 Betyg och korrekthetsprocent för temporala prepositioner i obligatoriska kontexter

	korrekta	inkorrekta	utelämnade	totalt	% rätt
Gym1					
betyg 1	61	28	19	108	56,5
betyg 2	74	17	9	100	74,0
betyg 3	60	2	1	63	95,2
Gym4					
betyg 1	87	26	7	120	72,5
betyg 2	28	4	2	34	82,4
betyg 3	26	2	0	28	92,9
Gym8					
betyg 1	27	10	2	39	69,2
betyg 2	18	3	1	22	81,8
betyg 3	21	1	3	25	84,0

Det framgår av tabell 27 att även i obligatoriska kontexter behärskas prepositionella tidsadverbial bäst i uppsatser med betyget 3 och sämst i de med betyget 1. Den genomsnittliga korrekthetsprocenten är allmänt taget något lägre än i de icke-obligatoriska kontexterna. I uppsatser med betyget 1 är den genomsnittliga korrekthetsprocenten i obligatoriska kontexter 66,1 %. Värdena varierar mellan 56,5 (Gym1) och 72,5 % (Gym4), vilket utgör en relativt stor skillnad. I uppsatser med betyget 2 har prepositionella tidsadverbial behärskats i genomsnitt till 79,4 %. Här är skillnaden mellan årskurserna också relativt stor; värdena ligger mellan 74,0 (Gym1) och 81,8 % (Gym8). Inlärare som har fått betyget 3 har lyckats med obligatoriska kontexter för temporala prepositioner i genomsnitt till 90,7 %, värdena ligger mellan 84,0 (Gym8) och 95,2 % (Gym1). Skillnaderna mellan betyg och behärskning är signifikanta också i obligatoriska kontexter (betyg 1-betyg 2: $\chi^2=6.0$, $df=1$, $p<0.05$; betyg 1-betyg 3: $\chi^2=29.7$, $df=1$, $p<0.001$; betyg 2-betyg 3: $\chi^2=11.3$, $df=1$, $p<0.001$).

När det gäller olika betyg i olika årskurser är skillnaderna i någon mån flera i obligatoriska än i icke-obligatoriska kontexter. Det är överraskande att uppsatser med betyget 3 har den högsta korrekthetsprocenten i Gym1 och den lägsta däremot i Gym8. Uppsatser med betyget 2 har den högsta korrekthetsprocenten i Gym4, detsamma gäller de med betyget 1. Av tabellen framgår också att utelämnade temporala prepositioner är vanligast i Gym1 i uppsatser med betyget 1. I Gym1 har prepositioner utelämnats relativt ofta även i uppsatser med betyget 2. I uppsatser med betyget 3 har temporala prepositioner utelämnats näst i Gym8. Antalet belägg är dock så litet att resultatet inte kan generaliseras.

6 SAMMANFATTNING

I föreliggande studie redogjordes för bruket av tidsadverbial i finskspråkiga gymnasisters inlärarvenska. Syftet var att å ena sidan ta reda på vilka slags tidsadverbial som används i IL och i vilken mån, å andra sidan att observera hurdana fel som förekommer samt hur bra eller dåligt tidsadverbial behärskas i den skriftliga produktionen. I studien togs hänsyn till både icke-prepositionella och prepositionella tidsadverbial. Det största intresset riktades emellertid mot de sistnämnda. Beträffande fel i och behärskning av temporala prepositioner betraktades både obligatoriska och icke-obligatoriska kontexter. Obligatoriska kontexter är de där en viss preposition krävs i målspråket, icke-obligatoriska utgörs däremot av alla förekomster av en viss temporal preposition i IL. Studien var för det mesta kvantitativ, i någon mån också kvalitativ. Materialet för studien bestod av 270 uppsatser skrivna av samma gymnasister i årskurs 1, årskurs 2 och årskurs 3 och det var fråga om inlärares första, fjärde och åttonde uppsats. Den första har skrivits under kurs 1, den fjärde under kurs 4. Den åttonde uppsatsen var abiturientuppsatsen. Det var således fråga om en longitudinell studie, dvs. det var i någon mån också möjligt att studera hur bruket av tidsadverbial utvecklas under gymnasietiden. Att få fram eventuella skillnader mellan årskurserna samt utvecklingen under gymnasietiden visade sig vara tämligen svårt. Detta beror på att antalet belägg på vissa förekomster ofta var relativt litet antingen i alla årskurser eller i två av dem. Detta kan åtminstone till en del förklaras med uppsatsämnena vilka i någon mån påverkar vilka slags uttryck inlärnarna använder. Beträffande utvecklingen under gymnasietiden gällde det i denna studie således inte några allmängiltiga utvecklingsgångar utan snarare några intressanta fall som jag observerade och som jag ansåg vara viktiga att ta upp.

Inlärarpråket har under de närmaste ca 50 åren studerats och analyserats på många olika sätt. Metoderna som har använts är kontrastiv analys, felanalys, performansanalys och funktionell analys. Därtill har man också studerat transfers roll i IL. Nuförtiden är det ett allmänt känt faktum att inlärarpråkets alla företeelser inte kan förklaras endast med en teori utan det är ofta flera metoder som tillämpas kompletterande. I denna studie har tillämpats kontrastiv analys, felanalys och funktionell analys. Transfers, och närmare bestämt interferensens, roll studerades också i någon mån. Kontrastiv analys tillämpades för att få information om förhållandet mellan finskans kasus och svenskans prepositioner. Felanalys tillämpades för sin del för att få reda på vilka slags fel inlärare gör när det gäller att använda svenskans prepositionella tidsadverbial. Felen delades in i tre klasser: inkorrekt bruk, utelämnande och

överflödigt bruk av temporala prepositioner. Beträffande den funktionella analysen hade jag både formen och funktionen som utgångspunkt för analysen. När utgångspunkt var form studerades i vilka funktioner temporala prepositioner förekommer. När utgångspunkten var funktion studerades däremot med vilka temporala prepositioner en viss funktion uttrycks.

Tidsadverbial är lätta att definiera men de utgör emellertid ett mycket komplext system. De kan klassificeras på många olika sätt med avseende på referens och syntaktisk eller semantisk funktion. Beträffande den syntaktiska funktionen tog jag i denna studie hänsyn till fria, bundna, sammansatta och icke-sammansatta tidsadverbial. Den klart dominerande delen av alla tidsadverbial var fria och icke-sammansatta. När det gäller tidsadverbialens referens koncentrerade jag mig på obligatoriskt talpunktsrelaterade bildade med *om* (t.ex. *Jag kommer hem om en timme.*) och icke-talpunktsrelaterade bildade med *efter* (t.ex. *Efter en vecka var allt bra igen.*). De sistnämnda visade sig vara något lättare. Antalet belägg var emellertid så litet att resultatet inte kan generaliseras. Beträffande referensen studerades också preteritala (t.ex. *i går*), presentiella (t.ex. *i dag*) och futurala (t.ex. *i morgon*) tidsadverbial samt tidsadverbial med allmän betydelse (t.ex. *på sommaren*) och de med betydelsen 'bruka' (t.ex. *på kvällarna*). Det kom fram att de futurala är allmänt taget svårast medan presentiella och de med betydelsen 'bruka' är lättast. Antalet belägg var också i detta fall relativt litet vilket medför att resultatet inte kan generaliseras. Beträffande den semantiska funktionen låg huvudvikten på Anderssons (1977) semantiska kategorier. Alla kategorier var representerade i materialet. Tidpunkts- (t.ex. *klockan fem, under veckoslutet*) och frekvensadverbial (t.ex. *en gång i veckan*) dominerade dock i alla årskurser. Minimidurationer (t.ex. *spela fotboll i fyra år*) hade också en relativt stor andel.

Studien visade att det i alla årskurser förekommer fler icke-prepositionella än prepositionella tidsadverbial. De prepositionella påträffas klart oftast i Gym1, där det således används allra mest temporala prepositioner. Framför allt de prepositionella tidsadverbialen utgör en viktig felkälla för finskspråkiga inlärare av svenska. Detta beror på att finskans olika kasus inte har några direkta motsvarigheter till svenskans prepositioner utan ett kasus i finskan kan uttryckas med flera olika prepositioner i svenskan och också tvärtom, dvs. en preposition i svenskan kan motsvara flera olika kasus i finskan. Prepositioner uppfattas också ofta som betydelsefattiga småord som är svåra att lära in eftersom det inte finns några regler till hjälp. De mest frekventa temporala prepositionerna i materialet var *i* och *på* vilka också visade sig vara de svåraste. I uppsatserna dominerade dessa prepositioner när det gällde att ange tidpunkt

eller frekvens. Beträffande inkorrekt bruk av temporala prepositioner kom det fram att prepositionerna *i*, *på*, *om* och *efter* oftast används inkorrekt i stället för andra. *I* och *på* överanvänds framför allt i tidpunktsadverbial. Det konstaterades också att tidpunktsadverbial med *i* behärskas i allmänhet bättre än de med *på*, vilket leder till att *i* överanvänds också i obligatoriska kontexter för *på* (t.ex. **i [på] kvällen*). Detta är fallet särskilt i samband med substantiv som i målspråksnormen kan stå med båda prepositioner men i olika betydelser (t.ex. *på sommaren*, *i sommar*). Att använda prepositionen *i* i stället för *på* visade sig utgöra den vanligaste feltypen i hela materialet. Andelen denna feltyp var till och med 51,6 % av alla inkorrekta fall. Anmärkningsvärt med andra feltyper var att prepositionen *för* förekom endast två gånger i stället för *i* (t.ex. *Modern har känt sitt barn *för [i] många år*). På basis av tidigare studier trodde jag denna feltyp skulle vara mycket vanligare.

Tidigare studier, som dock inte är så många, har visat att finskspråkiga inlärare av svenska gör flest fel när det gäller att välja den korrekta prepositionen medan överflödigt bruk och utelämnande av en preposition är sällsyntare. Detsamma konstaterades även i denna studie. Utelämnade temporala prepositioner visade sig för sin del vara vanligare än överflödiga i alla årskurser. Det visade sig också att både utelämnande och överflödigt bruk av temporala prepositioner minskar under gymnasietiden. Studien visade att utelämnandet gäller prepositionerna *i*, *på* och *för*. Det sistnämnda har utelämnats oftast procentuellt sett. Det kom fram att utelämnandet påträffas närmast i minimidurationer (t.ex. *Jag har varit där *[i] två år*), tidpunktsadverbial (t.ex. **[för] tio år sedan*) och frekvensadverbial (t.ex. *en gång *en vecka [i veckan]*). Det överflödiga bruket gäller framför allt prepositionerna *i* och *på* och det förekommer för det mesta i tidpunktsadverbial i samband med pronomen eller artikelord och substantiven *sommar* och *kväll* (t.ex. **i [-] samma sommar*). Studien visade att överflödigt bruk av temporala prepositioner i detta sammanhang minskar klart under gymnasietiden. I Gym1 förekom överflödiga prepositioner till och med i 66,7 % av alla belägg, i Gym8 var motsvarande andel endast 8,6 %.

Beträffande enskilda prepositioner visade *i* och *på* vara de mest frekventa prepositionerna i inlärarspråket. Samma prepositioner visade sig också vara de svåraste. Prepositionen *i* var den som användes inkorrekt i stället för andra allra oftast. För det mesta användes *i* i stället för *på*. Denna feltyp utgjorde till och med 51,6 % av alla inkorrekta fall. Det var närmast fråga om tidsuttryck där både *i* och *på* kan förekomma men i olika betydelser, t.ex. *i vinter*, *på vintern*.

De svåraste tidsuttrycken av detta slag visade sig vara *på morgonen, på kvällen och på sommaren*.

När det gäller interferens låg huvudvikten på finskans och engelskans påverkan. Antalet fel som kan bero på interferens var färre än jag hade väntat. Hypotesen om att gymnasister transfererar mera från engelskan än från finskan visade sig emellertid vara korrekt. Engelskans påverkan var således klart större än finskans. Finskans påverkan var synbar i tidpunkts- och frekvensadverbial. Det var fråga om fall där finskans *essiv* hade lett till inkorrekt bruk av prepositionen *i* (t.ex. **i [vid] sekelskiftet*). Fel av detta slag visade sig minska under gymnasietiden. Fel som kan bero på engelskans påverkan förekom i tidpunktsadverbial med allmän betydelse (t.ex. **i [på] sommaren*, jfr engelskans *in the summer*) och i någon mån också i minimidurationer (t.ex. **för [i] många år*, jfr engelskans *for many years*). Belägg på den sistnämnda feltypen var dock överraskande få i materialet. Både finskans och engelskans påverkan var synbar i tidpunktsadverbial, närmare bestämt i frasen *för – sedan* (t.ex. **[för] en vecka sedan*). I finskan finns inget motsvarighet till prepositionen *för*, detsamma gäller också i engelskan (jfr *a week ago*). Interferens av detta slag visade sig minska i någon mån under gymnasietiden.

Beträffande behärskning av prepositionella tidsadverbial var skillnader mellan årskurserna överraskande små. Andelen inkorrekta temporala prepositioner visade dock minska i någon mån under gymnasietiden. Studien visade att det finns en korrelation mellan betyg och behärskning av prepositionella tidsadverbial. Inlärare som hade fått betyget 3, vilket var det bästa betyget, behärskade temporala prepositioner bäst i alla årskurser. I uppsatser med betyget 1 behärskades de prepositionella tidsadverbialen däremot sämst i alla årskurser. Det skulle vara intressant att studera eventuella skillnader mellan flickor och pojkar. Inom ramen för denna studie var detta emellertid inte ändamålsenligt. Det skulle också vara intressant att studera skillnader och utveckling på individuell nivå, vilket i denna studie inte var möjligt.

LITTERATUR

- Andersson, E. (1977). *Verbfrasens struktur i svenskan. En studie i aspekt, tempus, tidsadverbial och semantisk räckvidd*. Meddelanden från stiftelsens för Åbo Akademi Forskningsinstitut, nr. 18.
- Andersson, E. (1994). *Grammatik från grunden. En koncentrerad svensk satslära*. 2:a upplagan. Uppsala: Hallgren & Fallgren Studieförlag AB.
- Corder, S. (1983). A role for the mother tongue. I S. Gass & L. Selinker (red.), *Language transfer in language learning*. Rowley, Mass.: Newbury House, 85-97.
- Ellis, R. (1994). *The study of second language acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Ericsson, E. (1989). *Undervisa i språk. Språkdiraktik och språkmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Gass, S. & Selinker, L. (1994). *Second language acquisition. An introductory course*. Hillsdale: Erlbaum.
- Hakulinen, A. (1977). *Iakttagelser angående finskspråkigas prepositionsfel i svenskan*. University of Umeå. Publikation 13.
- Holm, B. & Nylund-Lindgren, E. (1979). *Deskriptiv svensk grammatik*. 9:e tryckningen. Trelleborg: Skriptor.
- Hyltenstam, K. & Wassén, K. (1984). *Svenska som andraspråk – en introduction*. Lund: Studentlitteratur.
- Juurakko, T. (1996). *Prepositioner i finska gymnasisters inlärarvenska*. Jyväskylä: Jyväskylä universitet.
- Kotsinas, U. (1984). "Vad heter stan på din mamma?" Om prepositionsanvändningen i några invandrares svenska talspråk. I K. Hyltenstam & K. Maandi (red.), *Nordens språk som målspråk. Forskning och undervisning*. Stockholms universitet, 188-203.
- Larsen-Freeman, D. & Long, M. (1991). *An introduction to second language acquisition research*. Harlow: Longman.
- Laurén, U. (1994). *Tvåspråkiga och enspråkiga skolelevers skriftliga produktion. Performans och kreativitet*. Vasa universitas Wasaensia.
- Leino, A-L. (1979). *Kielididaktikka*. Keuruu: Otava.
- Lindberg, E. (1980). *Beskrivande svensk grammatik*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Linnarud, M. (1993). *Språkforskning för språklärare*. Lund: Studentlitteratur.
- Ljung, M. & Ohlander, S. (1980). *Allmän grammatik*. Stockholm: Liber.

- Montan, P. & Rosenqvist, H. (1987). *Prepositionsboken*. Tredje upplagan. Trelleborg: Skriptor.
- Nikander, M.L. & Jantunen, A. (1990). *Lukion ruotsin kielioppi*. Keuruu: Otava.
- Nikula, H. (1986). *Dependensgrammatik*. Stockholm: Liber.
- Ringbom, H. (1987). *The role of the first language in foreign language learning*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Saari, M. & Nyström, I. (1979). *Kurs i svensk grammatik 2*. Helsinki: Gaudeamus.
- SAG a = *Svenska Akademiens grammatik. 1 Inledning och register*. (1999). Stockholm: Svenska Akademien.
- SAG b = *Svenska Akademiens grammatik. 3 Fraser*. (1999). Stockholm: Svenska Akademien.
- Teleman, U. (1974). *Manual för grammatisk beskrivning av talad och skriven svenska*. Lund: Studentlitteratur.
- Thorell, O. (1982). *Svensk grammatik*. Stockholm: Esselte Studium.
- Viberg, Å. (1987). *Vägen till ett nytt språk. Andraspråksinlärning i ett utvecklingsperspektiv*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Wilkins, D.A. (1976). *Notional Syllabuses*. London: Oxford University Press.

BILAGA 1

Tabell 1 Inkorrekta temporala prepositioner i Gym1

L2-prep	i		på		om		under		för		per	
IL-prep	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
i			22	46,8	4	8,5	3	6,4	0	0,0	1	2,1
på	3	6,4			2	4,3	5	10,6	0	0,0	0	0,0
efter	0	0,0	0	0,0	1	2,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0
för	1	2,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0			0	0,0
under	0	0,0	0	0,0	1	2,1			0	0,0	0	0,0
sedan	1	2,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
om	0	0,0	1	2,1			0	0,0	0	0,0	0	0,0
till	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	2,1	0	0,0
*in	1	2,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
totalt	6	12,8	23	48,9	8	17,0	8	17,0	1	2,1	1	2,1

Tabell 2 Inkorrekta temporala prepositioner i Gym4

L2-prep	i		på		om		under		vid	
IL-prep	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
i			24	75,0	0	0,0	1	3,1	1	3,1
på	2	6,3			0	0,0	1	3,1	0	0,0
efter	0	0,0	0	0,0	1	3,1	0	0,0	0	0,0
per	0	0,0	1	3,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0
om	1	3,1	0	0,0			0	0,0	0	0,0
totalt	3	9,4	25	78,1	1	3,1	2	6,3	1	3,1

Tabell 3 Inkorrekta temporala prepositioner i Gym8

L2-prep	i		på		om		efter	
IL-prep	f	%	f	%	f	%	f	%
i			2	14,3	0	0,0	0	0,0
om	2	14,3	1	7,1			5	35,7
efter	0	0,0	1	7,1	2	14,3		
för	1	7,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0
totalt	3	21,4	4	28,6	2	14,3	5	35,7

BILAGA 2

Tabell 4 Över- och underanvändning av den temporala prepositionen *i* i Gym1

Överanvändning: <i>i</i> i IL				Underanvändning: <i>i</i> i L2			
L2	f	% alla	% fel	IL	f	% alla	% fel
<i>i</i>	103	73,0		<i>i</i>	103	79,8	
på	22	15,6	75,9	på	3	2,3	50,0
om	4	2,8	13,8	för	1	0,8	16,7
under	3	2,1	6,9	sedan	1	0,8	16,7
per	1	0,7	3,4	*in	1	0,8	16,7
överfl	8	5,7		utel	20	15,5	
totalt	141	100,0	100,0	totalt	129	100,0	100,0

Tabell 5 Över- och underanvändning av den temporala prepositionen *i* i Gym4

Överanvändning: <i>i</i> i IL				Underanvändning: <i>i</i> i L2			
L2	f	% alla	% fel	IL	f	% alla	% fel
<i>i</i>	46	60,5		<i>i</i>	46	90,2	
på	24	31,6	92,3	på	2	3,9	66,7
vid	1	1,3	3,8	om	1	2,0	33,3
under	1	1,3	3,8	utel	2	3,9	
överfl	4	5,3					
totalt	76	100,0	100,0	totalt	51	100,0	100,0

Tabell 6 Över- och underanvändning av den temporala prepositionen *i* i Gym8

Överanvändning: <i>i</i> i IL				Underanvändning: <i>i</i> i L2			
L2	f	% alla	% fel	IL	f	% alla	% fel
<i>i</i>	23	88,5		<i>i</i>	23	85,2	
på	2	7,7	100,0	om	2	7,4	66,7
överfl	1	3,8		för	1	3,7	33,3
				utel	1	3,7	
totalt	26	100,0	100,0	totalt	27	100,0	100,0

BILAGA 3

Tabell 7 Frekvenser för och fel i vissa tidpunktsadverbial i Gym1

L2-uttryck	f	fel	% rätt	L2-uttryck	f	fel	% rätt
tider på dygnet:				årstider:			
i går kväll	1	0	100,0	i somras	14	2	85,7
i morgon	1	0	100,0	i höstas	1	1	0,0
på morgonen	1	1	0,0	i våras	1	0	100,0
på dagen	1	0	100,0	i höst	1	0	100,0
på kvällen	13	7	46,2	i sommar	1	1	0,0
på natten	1	0	100,0	i vinter	1	0	100,0
på dagarna	4	0	100,0	på sommaren	12	6	50,0
på kvällarna	9	1	88,9	på vintern	9	1	88,9
totalt	31	9	71,0	på hösten	4	1	75,0
				på våren	1	1	0,0
veckodagar:				på somrarna	2	0	100,0
i måndags	1	0	100,0	på vintrarna	1	0	100,0
på fredag	1	1	0,0	om höstarna	1	0	100,0
på onsdagen	1	1	0,0	totalt	49	13	73,5
på fredagen	1	1	0,0				
på lördagen	2	1	50,0				
på söndagen	2	1	50,0				
på måndagarna	1	1	0,0				
totalt	9	6	33,3				

Tabell 8 Frekvenser för och fel i vissa tidpunktsadverbial i Gym4

L2-uttryck	f	fel	% rätt	L2-uttryck	f	fel	% rätt
tider på dygnet:				årstider:			
i kväll	1	0	100,0	i somras	2	0	100,0
i morgon bitti	1	0	100,0	i vintras	1	1	0,0
på morgonen	9	4	55,6	i sommar	2	1	50,0
på dagen	1	0	100,0	på sommaren	26	12	53,8
på kvällen	2	1	50,0	på vintern	40	6	85,0
på natten	1	0	100,0	på hösten	3	0	100,0
totalt	15	5	66,7	på våren	3	0	100,0
				på somrarna	2	0	100,0
veckodagar:				på våarna	1	0	100,0
på vardagen	1	0	100,0	totalt	80	20	75,0
på lördagarna	1	1	0,0				
totalt	2	1	50,0				

Tabell 9 Frekvenser för och fel i vissa tidpunktsadverbial i Gym8

L2-uttryck	f	fel	% rätt	L2-uttryck	f	fel	% rätt
tider på dygnet:				årstider:			
på morgonen	2	0	100,0	i somras	1	0	100,0
på kvällen	4	1	75,0	i våras	1	0	100,0
på kvällarna	2	0	100,0	på sommaren	2	1	50,0
totalt	8	1	87,5	totalt	4	1	75,0

BILAGA 4

Tabell 10 Över- och underanvändning av den temporala prepositionen *på* i Gym1

Överanvändning: <i>på</i> i IL				Underanvändning: <i>på</i> i L2			
L2	f	% alla	% fel	IL	f	% alla	% fel
<i>på</i>	50	76,9		<i>på</i>	50	64,1	
<i>under</i>	5	7,7	50,0	<i>i</i>	22	28,2	95,7
<i>i</i>	3	4,6	30,0	<i>om</i>	1	1,3	4,3
<i>om</i>	2	3,1	20,0	<i>utel</i>	5	6,4	
<i>överfl</i>	5	7,7					
totalt	65	100,0	100,0	totalt	78	100,0	100,0

Tabell 11 Över- och underanvändning av den temporala prepositionen *på* i Gym4

Överanvändning: <i>på</i> i IL				Underanvändning: <i>på</i> i L2			
L2	f	% alla	% fel	IL	f	% alla	% fel
<i>på</i>	72	93,5		<i>på</i>	72	74,2	
<i>i</i>	2	2,6	66,7	<i>i</i>	24	24,7	96,0
<i>under</i>	1	1,3	33,3	<i>per</i>	1	1,0	4,0
<i>överfl</i>	2	2,6		<i>utel</i>	0	0,0	
totalt	77	100,0	100,0	totalt	97	100,0	100,0

Tabell 12 Över- och underanvändning av den temporala prepositionen *på* i Gym8

Överanvändning: <i>på</i> i IL				Underanvändning: <i>på</i> i L2			
L2	f	% alla	% fel	IL	f	% alla	% fel
<i>på</i>	9	75,0		<i>på</i>	9	69,2	
<i>överfl</i>	3	25,0		<i>i</i>	2	15,4	50,0
				<i>om</i>	1	7,7	25,0
				<i>efter</i>	1	7,7	25,0
				<i>utel</i>	0	0,0	
totalt	12	100,0		totalt	13	100,0	100,0

BILAGA 5

Tabell 13 Utelämnande och överflödigt bruk av temporala prepositioner i Gym1

Utelämnande					Överflödigt bruk				
L2-prep	f	utel	% alla	% fel	IL-prep	f	överfl	% alla	% fel
i	129	20	15,5	69,0	i	141	8	5,7	57,1
på	78	5	6,4	17,2	på	65	5	7,7	35,7
för	6	4	66,7	13,8	av	1	1	100,0	7,1
övriga	58	0	0,0	0,0	övriga	49	0	0,0	
totalt	271	29	10,7	100,0	totalt	256	14	5,5	100,0

Tabell 14 Utelämnande och överflödigt bruk av temporala prepositioner i Gym4

Utelämnande					Överflödigt bruk				
L2-prep	f	utel	% alla	% fel	IL-prep	f	överfl	% alla	% fel
för	10	7	70,0	77,8	i	76	4	5,3	57,1
i	51	2	3,9	22,2	på	77	2	2,6	28,6
övriga	121	0	0,0	0,0	*on	1	1	100,0	14,3
					övriga	26	0	0,0	0,0
totalt	182	9	4,9	100,0	totalt	180	7	3,9	100,0

Tabell 15 Utelämnande och överflödigt bruk av temporala prepositioner i Gym8

Utelämnande					Överflödigt bruk				
L2-prep	f	utel	% alla	% fel	IL-prep	f	överfl	% alla	% fel
för	13	5	38,5	83,3	på	12	3	25,0	75,0
i	27	1	3,7	16,7	i	26	1	3,8	25,0
övriga	46	0	0,0	0,0	övriga	46	0	0,0	0,0
totalt	86	6	7,0	100,0	totalt	84	4	4,8	100,0

BILAGA 6

Tabell 16 Överflödiga temporala prepositioner i samband med några pronomen och artikelord i Gym1

pronomen / artikelord	f	prep	icke-prep	% rätt
en / ett	10	0	10	100,0
hela	7	0	7	100,0
följande	2	0	2	100,0
många	1	0	1	100,0
någon	1	0	1	100,0
varje	21	2	19	90,5
förra	3	1	2	66,7
nästa	15	7	8	53,3
sista	1	1	0	0,0
första	1	1	0	0,0
samma	1	1	0	0,0
totalt	63	13	50	79,4

Tabell 17 Överflödiga temporala prepositioner i samband med några pronomen och artikelord i Gym4

pronomen / artikelord	f	prep	icke-prep	% rätt
varje	14	0	14	100,0
många	2	0	2	100,0
vartannat	1	0	1	100,0
första	1	0	1	100,0
den	1	0	1	100,0
hela	12	1	11	91,7
nästa	3	2	1	33,3
totalt	34	3	31	91,2

Tabell 18 Överflödiga temporala prepositioner i samband med några pronomen och artikelord i Gym8

pronomen / artikelord	f	prep	icke-prep	% rätt
varje	9	0	9	100,0
hela	8	0	8	100,0
många	4	0	4	100,0
några / någon	3	0	3	100,0
en / ett	2	0	2	100,0
den	1	0	1	100,0
förra	1	0	1	100,0
nästa	5	1	4	80,0
samma	2	2	0	0,0
totalt	35	3	32	91,4